

مجلس، شوراها و قوانین از دریاچه

اینفوگرافیک

نویسنده: تحریریه عرصه سوم

مجلس، شوراها و قوانین از دریچه اینفوگرافیک

انتشارات عرصه سوم

پاییز ۱۳۹۶، آمستردام، هلند

این کتاب با اهداف زیر تهیه و تنظیم شده است:

- ترویج و گسترش اندیشه‌های مدنی، صلح، دموکراسی و حقوق بشر
- ظرفیت‌سازی سازمان‌ها، فعالان جامعه مدنی و مدافعان حقوق بشر
- ترویج و گسترش اخلاق مدنی و فرهنگ اقدام‌های داوطلبانه
- آسان‌سازی برای دسترسی، گردش و مبادله آزاد اطلاعات
- ایجاد فضایی مناسب برای تبادل نظر، گفت‌وگو بین فعالان جامعه مدنی و دیگر گروه‌های اجتماعی.

سازمان غیردولتی «عرصه سوم» در سال ۱۳۸۹ / ۲۰۱۰ در آمستردام (هلند) بنیان‌گذاری شده و به عنوان یک نهاد ناسودبر به ثبت رسیده است.

ISBN 978-0-9986628-7-9

9 780998 662879

لینک به مطالب در وب‌سایت:

www.darsahn.org/book-infographic/

www.darsahn.org

فهرست

۸	یادداشت مدیریت عرصه سوم
۱۰	یادداشت سردبیر
۱۳	فصل اول: مجلس خبرگان
۱۴	مروری بر آمار مجلس خبرگان رهبری (دوره چهارم)
۲۰	آمار استانی نمایندگان مجلس خبرگان رهبری
۳۶	نتایج تعیین صلاحیت کاندیداهای خبرگان پنجم
۳۸	مروری بر آمار مجلس خبرگان رهبری (دوره پنجم)
۶۳	فصل دوم: مجلس شورای اسلامی
۶۴	روند تصویب قانون در نظام جمهوری اسلامی ایران
۷۶	آمار حوزه‌های انتخابیه مجلس شورای اسلامی
۹۲	فعالیت‌های نظارتی نمایندگان در شش ماه اول سال چهارم مجلس نهم
۹۶	تعداد داوطلبان هر استان در انتخابات مجلس
۱۱۲	زمان‌بندی انتخابات ۹۴
۱۱۴	آرایش انتخاباتی دولت‌های پیشین برای ورود به مجلس دهم
۱۱۸	نتیجه تعیین صلاحیت کاندیداهای مجلس دهم توسط هیات‌های اجرایی
۱۲۰	مقایسه بررسی صلاحیت کاندیداهای دو هیات اجرایی و نظارت
۱۲۲	آمار نهایی بررسی صلاحیت کاندیداهای مجلس دهم
۱۲۴	تعیین صلاحیت متهمان به فساد و برخورد دوگانه شورای نگهبان
۱۲۹	نگاهی آماری به دور دوم انتخابات مجلس دهم
۱۳۰	آمار نهایی زنان تأیید صلاحیت شده در تهران
۱۳۱	نتایج تعیین صلاحیت‌ها پس از اعلام رای شورای نگهبان
۱۳۲	رای اعتماد مردم به دانشگاهیان و رد صلاحیت روحانیون
۱۳۴	۱۲ سال تلاش نافرجام برای نظارت بر داریی مقامات
۱۴۴	آمار کاندیداهای انتخابات میان دوره‌ای مجلس دهم

۱۴۷	فصل سوم: شوراهای اسلامی شهر و روستا
۱۴۸	ساختار شوراها در تقسیمات کشوری
۱۵۴	پروسه انتخاب شهردار
۱۵۸	هشت نکته خواندنی از شوراها
۱۶۸	پروسه انتخاب اعضای هیات نظارت بر انتخابات شوراها
۱۷۲	تقویم انتخابات ۹۶
۱۷۴	انتخابات ۹۶، شعبات اخذ رای و هزینه های آن
۱۷۸	میزان مشارکت در انتخابات ادوار شورای شهر و روستا
۱۸۰	زمان بندی انتخابات شوراها
۱۸۲	جرایم انتخاباتی و ستادهای مسئول
۱۸۴	آمار کاندیداهای انتخابات پنجمین دوره شوراهای شهر و روستا
۱۸۶	زنان در شورای کلان شهرها (دوره پنجم)
۱۹۰	تغییرات سیاسی در شورای پنجم (مراکز استان ها)
۱۹۴	شورای پنجم تهران جوان تر شد
۱۹۶	خروج پرسنل سپاه و بسیج از شورای شهر تهران
۲۰۰	بررسی نتایج انتخابات شورای پنجم در مراکز استان ها
۲۰۴	چالش های مدیریت شهری و راهبردها
۲۲۲	سامان دهی دست فروشان آری، ضرب و شتم نه!
۲۲۵	درباره عرصه سوم
۲۲۶	تعریف جامعه مدنی از منظر عرصه سوم
۲۲۸	منابع

یادداشت مدیریت عرصه سوم:

عرصه سوم در سال ۱۳۹۲، پروژه «درصحن» را با شعار «شفاف سازی، پاسخ گویی و انتخابات آزاد» در جهت نظارت بر فعالیت نمایندگان مجلس شورای اسلامی و مجلس خبرگان آغاز کرد. درصحن متولد شد تا در قامت ناظر و راوی انتخابات مجلس شورای اسلامی، مجلس خبرگان رهبری و شوراهای شهر و روستا، نقشی هر چند کوچک، در شکل گیری مجلسی نزدیک تر به خواست و مطالبه مردم ایران، ایفا کند.

در این مسیر ما تلاش کردیم تا با بهره گیری از ابزارهای مختلف اطلاع رسانی همچون اینفوگرافی ها و پوسترها، تصویری بهتر از واقعیت های نهفته در آمار و ارقام موجود در اخبار و مقالات ارائه داده و مراحل مختلف تصمیم گیری و تصمیم سازی در کشور را با ساده ترین زبان ممکن به تصور بکشیم.

از سوی دیگر در بسیاری از موارد در ارائه مطالب حساس و قابل اهمیت به این نتیجه رسیدیم که برای بیان تمام آنچه که در حال وقوع است تنها نمی توان به نوشتار بسنده کرد و گاه نیاز است تا برخی اطلاعات اساسی در قالبی تصویری در کنار مقاله ها و گزارش ها ارائه شوند. آنچه در این کتاب به روایت شما خواهد رسید مجموعه ای است از:

۴۴ اینفوگرافی مربوط به انتخابات دهمین دوره مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۹۴

۹۳ اینفوگرافی مربوط به انتخابات پنجمین دوره مجلس خبرگان رهبری در سال ۱۳۹۴

۴۴ اینفوگرافی مربوط به انتخابات پنجمین دوره شوراها و شهر و روستا در سال ۱۳۹۶

لازم به ذکر است که هیات تحریریه عرصه سوم در مسیر تهیه و انتشار تمامی گزارش‌ها، مقالات، مصاحبه‌ها و اخبار تمام تلاش خود را به کار بسته است تا ضمن رعایت بی‌طرفی در نحوه ارائه اطلاعات و بهره‌گیری از منابع موثق و گاه محلی، با راستی آزمایی (Factchecking) تمام ادعاها و اخبار منتشر شده از صحت و اعتبار محتوای تولید شده در این مجموعه اطمینان یابد.

ما در عرصه سوم بر این باوریم که دستیابی به جامعه‌ای دموکرات و آزاد در ایران میسر نخواهد شد مگر این که جامعه مدنی نیز نقش نظارتی خود را ایفا کرده و تمامی نهادهای کشور از تصمیم‌سازان تا مجریان قانون را زیر ذره‌بین خود بگذارد و بر همین اساس هم تا امروز توانسته‌ایم نهادهایی همچون مجلس شورای اسلامی، مجلس خبرگان رهبری، شورای نگهبان و شوراها و شهر و روستا را رصد کرده و کتاب‌های متفاوتی از گزارش‌ها، مقاله‌ها، اینفوگرافی‌ها و ... را تهیه و تولید کنیم و امیدواریم در آینده نزدیک بتوانیم دیگر نهادهای سرنوشت‌ساز و تعیین‌کننده در کشور را نیز مورد ارزیابی قرار دهیم.

تمام آنچه که تا امروز توسط مجموعه عرصه سوم تهیه و تولید شده است بی‌شک حاصل زحمات مجموعه‌ای از روزنامه‌نگاران و محققان در داخل و خارج از کشور با گرایش‌های متنوع قومی، زبانی، جنسی و ... است. هرچند ذکر نام تمامی این همکاران امکان‌پذیر نیست اما عرصه سوم بر خود لازم می‌داند که از زحمات کلیه افرادی که تا امروز همراه و یاور ما بودند صمیمانه تشکر کند.

یادداشت سردبیر:

یکم؛ نظام سیاسی ایران در عین حال که از مدل تفکیک قوا پیروی می‌کند، ولی به دلیل ویژگی‌های منحصر به فرد آن، از پیچیدگی‌هایی برخوردار است که درک و فهم جزئیات‌اش، برای غیرمتخصصان، چندان ساده و راحت نیست. نشان دادن اصل ولایت مطلقه فقیه بر راس هرم قدرت در ایران و گره زدن مشروعیت هر قوه از قوای سه‌گانه به اراده، رهبر ایران، منشاء اصلی این پیچیدگی است. «در صحن» در دو سال گذشته کوشیده است از طریق تصویرسازی و ارائه اطلاعات مفید تحت عنوان «اینفوگرافی» این پیچیدگی را برای مخاطبان، ساده‌سازی کند تا با درک بهتر و صحیح‌تر سیستم سیاسی ایران، زمینه مشارکت عمومی در تحولات سیاسی-اجتماعی را افزایش دهد.

دوم؛ شفاف‌سازی نحوه شکل‌گیری و فعالیت مجلس خبرگان، مجلس شورای اسلامی و شوراها و شهر و روستا، عمده تمرکز در صحن بوده است. ما کوشیدیم با بهره‌گیری از هنر تصویرسازی و تکنیک ساده‌سازی اطلاعات غیرمحرمانه، این پروسه را برای مخاطبان به تصویر بکشیم.

سوم؛ نه تنها ساختار نظام سیاسی دارای پیچیدگی‌ها و ظرافتی است که فهم کارکرد آن نیازمند تخصص در باب علوم سیاسی و حقوق اساسی است، بلکه ساختار نظام انتخاباتی

ایران نیز دارای پیچ و خم‌هایی است که بدون کار تحقیقی گسترده نمی‌توان آن را به سادگی دریافت. نقش شورای نگهبان، مجلس، قوه قضاییه و دولت در انتخابات و پروسه تعیین سلامت روند انتخابات چیست؟ اینفوگرافی‌های در صحن، نقش هر کدام از این نهادها را در پروسه انتخابات به تصویر کشیده است.

چهارم؛ فقدان بانک اطلاعاتی جامع و در دسترس عموم، امکان تجزیه و تحلیل درست و دقیق رویدادهای سیاسی و اجتماعی ایران را با چالش‌هایی مواجه کرده است. برای مثال: بدون دانستن تعداد کاندیداهای زن در انتخابات ادوار مجلس شورای اسلامی و تعداد زنان راه یافته به مجلس و نسبت آن با تعداد کاندیداهای مرد، یافتن راه افزایش حضور زنان در پارلمان شاید با خطاهایی همراه باشد. از این رو ما در دو سال گذشته تلاش کردیم با ثبت اطلاعات کامل انتخابات مجلس پنجم خبرگان، انتخابات مجلس دهم شورای اسلامی و انتخابات پنجم شوراها، و ارائه آن به روش تصویرسازی، فرصت تحقیق و تحلیل دقیق‌تری برای ناظران سیاسی در دوره‌های بعدی انتخابات در ایران مهیا کنیم.

«اطلاعات موجود در مجموعه قوانین مدون»، «تجربه و دانش نویسندگان» و «اطلاعات ارائه شده از سوی مقام‌های دولتی و پارلمانی»، سه منبع اصلی جمع‌آوری اطلاعات برای ارائه اینفوگرافی‌ها بوده است.

تجربه به ما نشان داد که مقام‌های اجرایی در دولت خصوصاً در استانداری‌ها، در عین حال که تشکیل‌دهنده یک نظام متمرکز هستند ولی در تجمیع اطلاعات و ارائه آن به مخاطبان پرهیز دارند و در پاره‌ای موارد اطلاعات ارائه شده از سوی آنها قابل استناد نیست. بنابراین ما در جمع‌آوری اطلاعات می‌کوشیدیم با رعایت استانداردهای «صحت منابع» و تجمیع آن‌ها، اینفوگرافی‌هایی دقیقی به مخاطبان‌مان ارائه کنیم که در پاره‌ای موارد با دشواری‌های بسیاری روبرو بودیم.

کتاب پیش رو ماحصل تلاش مجموعه پژوهشگران، نویسندگان و طراحان «در صحن» برای ارائه تصویری شفاف از ساختار و کارکرد نظام سیاسی و انتخاباتی ایران است. اغراق‌آمیز نیست اگر آن را کتابی مرجع برای ناظران و تحلیل‌گران سیاسی بخوانیم چرا که کوشیده‌ایم پیچیدگی‌های نظام سیاسی-انتخاباتی ایران و اطلاعات موجود را با تصویرسازی گویا و به عنوان مرجعی مطمئن در اختیار ناظران و تحلیل‌گران قرار دهیم.

پژمان تهوری

فصل اول

مجلس خبرگان

مروری بر آمار مجلس خبرگان رهبری

(دوره چهارم)

پروژه در صحن تلاش دارد که تصویر دقیق تری از عملکرد مجلس خبرگان رهبری و فاصله اقدامات این مجلس با وظایف تعیین شده برای آن در قوانین ایران ارائه کند. مجلس خبرگان رهبری متشکل از فقه‌های «واجد شریطی» است که بر اساس اصل ۱۰۷ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مسئولیت تعیین و نظارت بر ولی فقیه (رهبر جمهوری اسلامی) را دارند. مدت هر دوره این مجلس که اعضای آن به واسطه رأی مستقیم و مخفی مردم انتخاب می‌گردند، هشت سال می‌باشد.

انتخابات چهارمین دوره مجلس خبرگان رهبری در ۲۴ آذر ۱۳۸۵ در ایران برای انتخاب ۸۶ نماینده از بین ۱۷۵ کاندیدای استانی برگزار شد.

میانگین سنی حاضرین در این دوره از مجلس خبرگان ۷۱.۳۳ سال است و در این میان حجت الاسلام حسن نمازی با ۳۹ سال سن جوان‌ترین و آیت الله سید ابوالفضل میرمحمدی با ۹۱ سال سن، مسن‌ترین اعضای این مجلس هستند.

هم اکنون ۸۰ نفر عضو دوره چهارم مجلس خبرگان رهبری هستند که از این تعداد ۵۱ نفر منصوب رهبر و یا نهادهای زیردست او هستند که از این تعداد ۲۳ نفر آنها امام جمعه تهران و شهرهای مختلف کشور هستند. در مجموع ۲۶ نفر از نمایندگان فعلی به عنوان امام جمعه شهرهای کشور سابقه فعالیت دارند

از سوی دیگر ۶ نفر از اعضای شورای نگهبان (۵ عضو اصلی و یک عضو مشورتی) که خود وظیفه تایید صلاحیت و نظارت بر انتخابات مجلس خبرگان را برعهده دارند هم اکنون عضو این مجلس می‌باشند.

مجلس خبرگان رهبری با وجود نقش ویژه‌ای که به سبب انتخاب رهبر و همچنین نظارت بر عملکرد وی در نظام جمهوری اسلامی ایران دارد، همواره جلسات خود را به صورت غیرعلنی برگزار کرده و تاکنون گزارشی از عملکرد خود به شهروندان ایرانی نداده است.

مجلس خبرگان

پروژه در صحن تلاش دارد
که تصویر دقیق تری از عملکرد مجلس
خبرگان رهبری و فاصله اقدامات این
مجلس با وظایف تعیین شده برای آن در
قوانین ایران ارائه کند.

www.khobeghanrahbari.com

منبع

www.darshan.org

در صحن

۱۵

نتایج انتخابات خبرگان رهبری

تعداد منتخبین

تعداد نامزدها

< حاضرین در مجلس ۸۰ نفر > ۱۴ نفر فوت کرده‌اند
< ۸ نفر در انتخابات های میان دوره ای جایگزین شده اند.

مجلس خبرگان

www.khobeghanrahbari.com

منبع

www.darshan.org

در صحن

www.khobreganrahbari.com www.darshan.org

مجلس خبرگان

۲۶

نفر از اعضای مجلس خبرگان
سید هستند

www.khobreganrahbari.com منبع

www.darshan.org

۱۷

نتایج انتخابات خبرگان رهبری، سال ۱۳۸۵

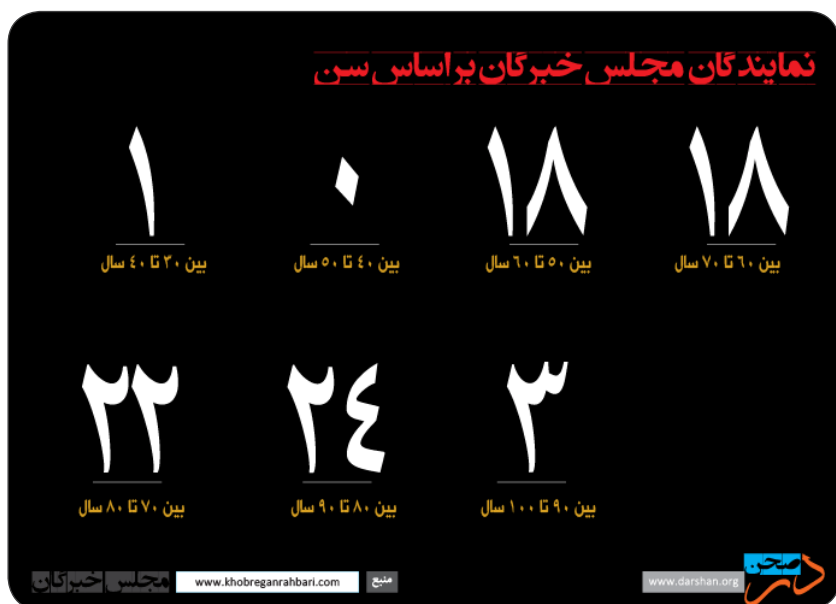
۲۶

امام جمعه،
امام جمعه سابق

مجلس خبرگان

www.khobreganrahbari.com منبع

www.darshan.org

۱۹

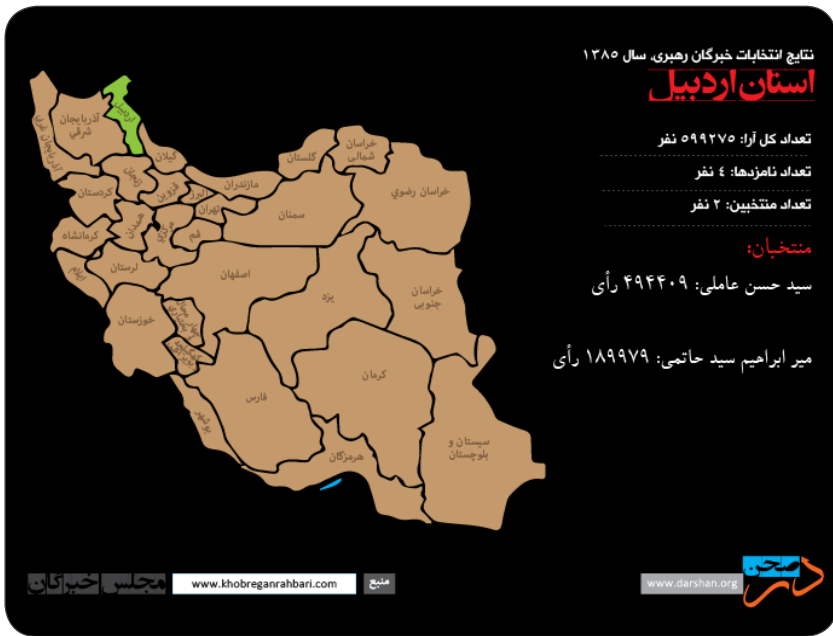

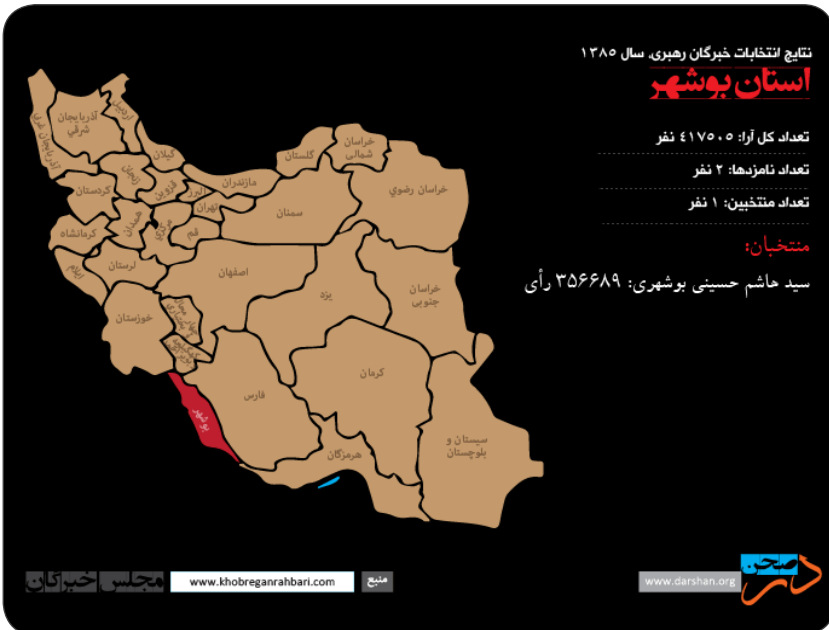
آمار استانی نمایندگان مجلس

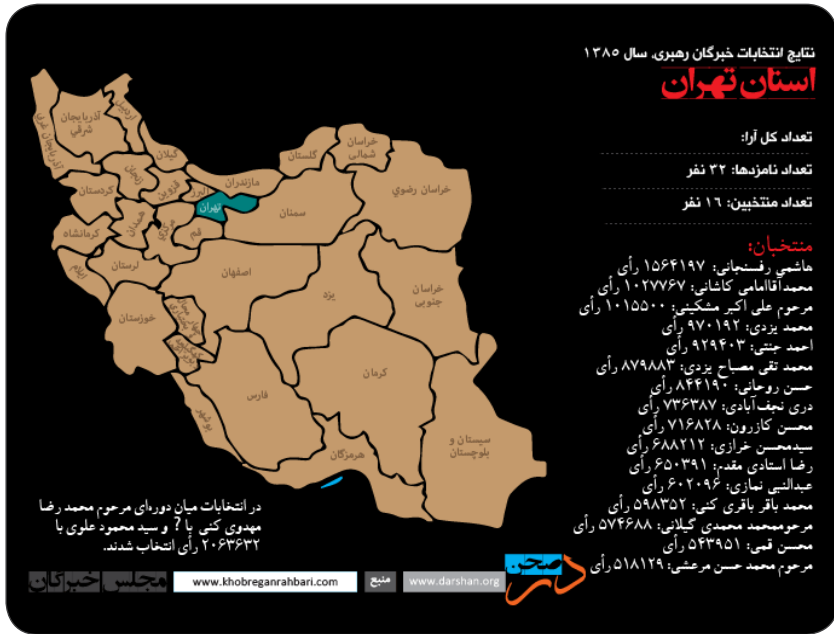
خبرگان رهبری

انتخابات دور چهارم مجلس خبرگان رهبری در سال ۱۳۸۵ در ۳۰ استان برگزار شده است. طبق قانون انتخابات خبرگان به ازای هریک میلیون نفر جمعیت در هر استان، یک نماینده به آن استان تعلق می‌گیرد. هم‌اکنون ظرفیت مجلس خبرگان رهبری ۸۵ نفر است که از این تعداد ۷۹ نماینده در مجلس حاضر هستند.

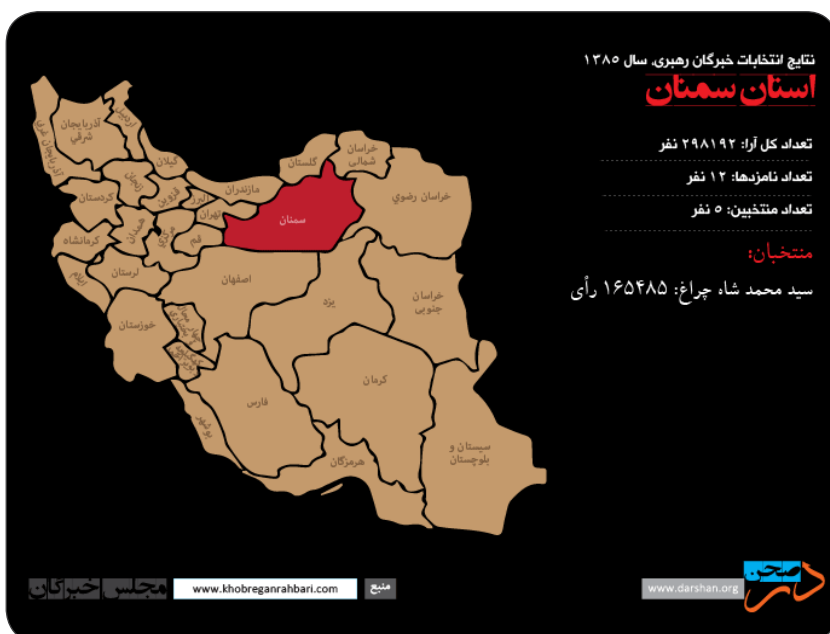
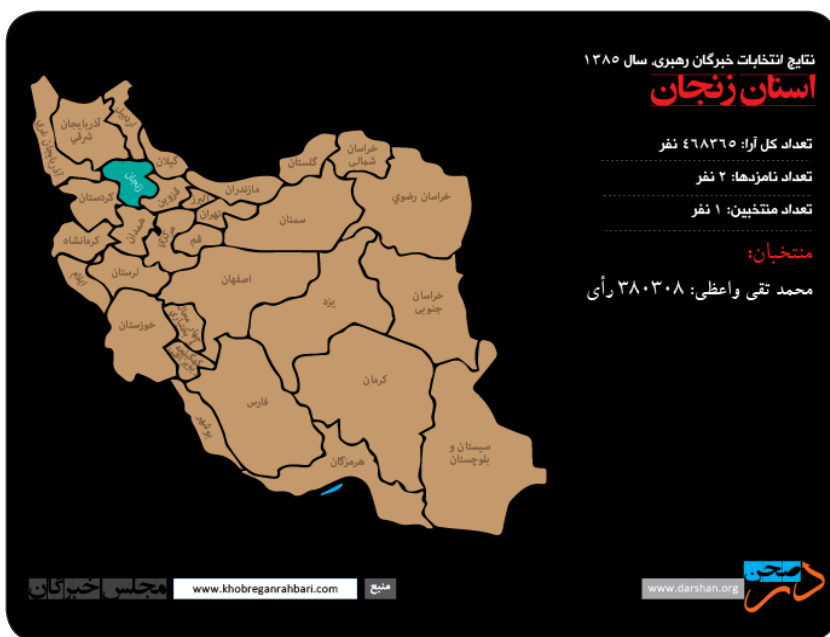
۲۴

اینفوگرافیک

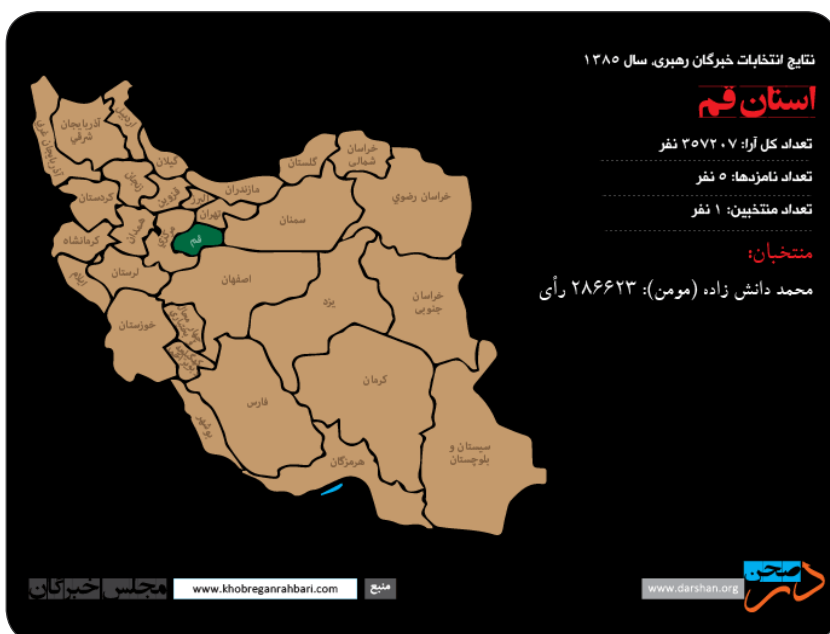
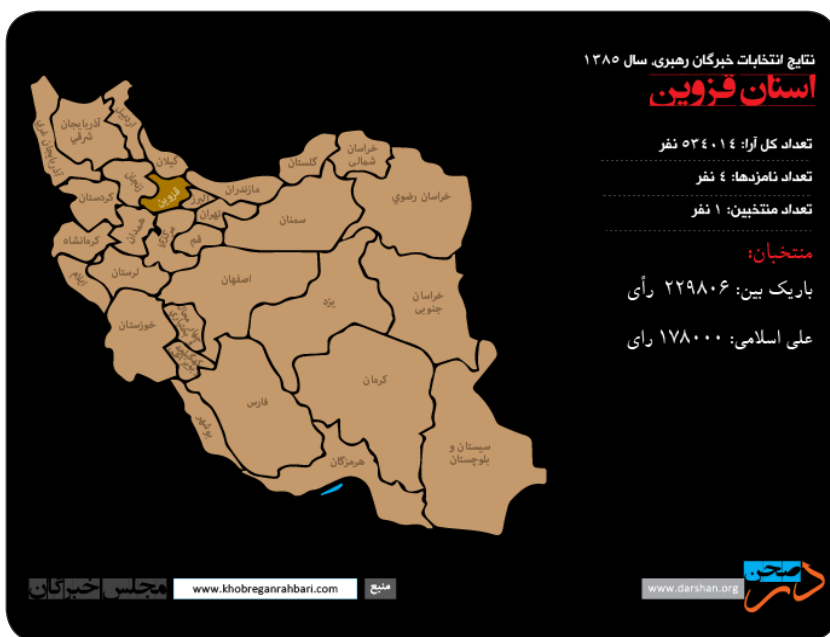

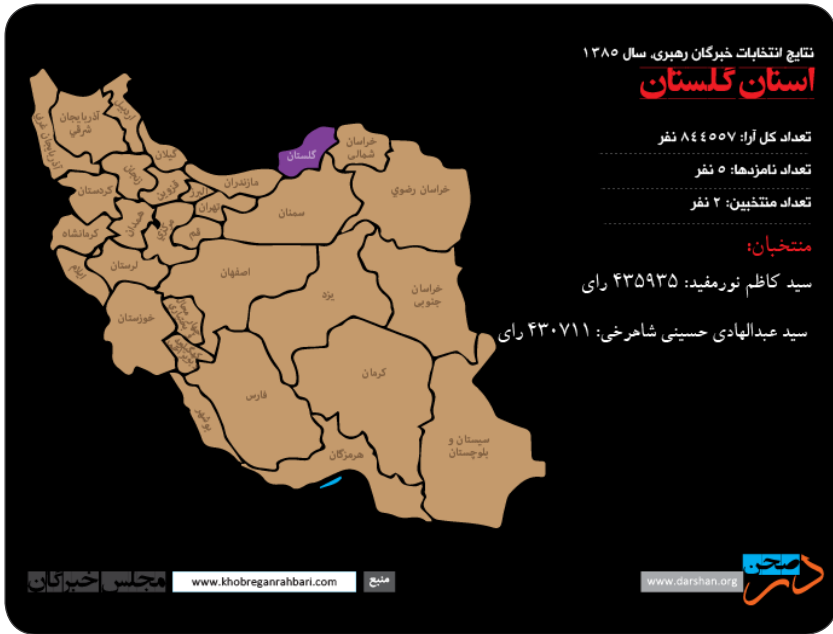

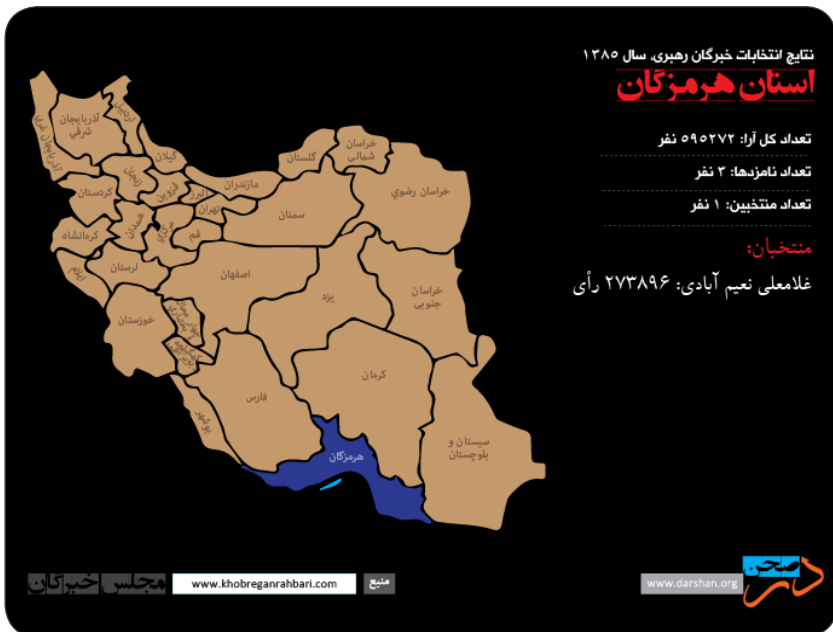

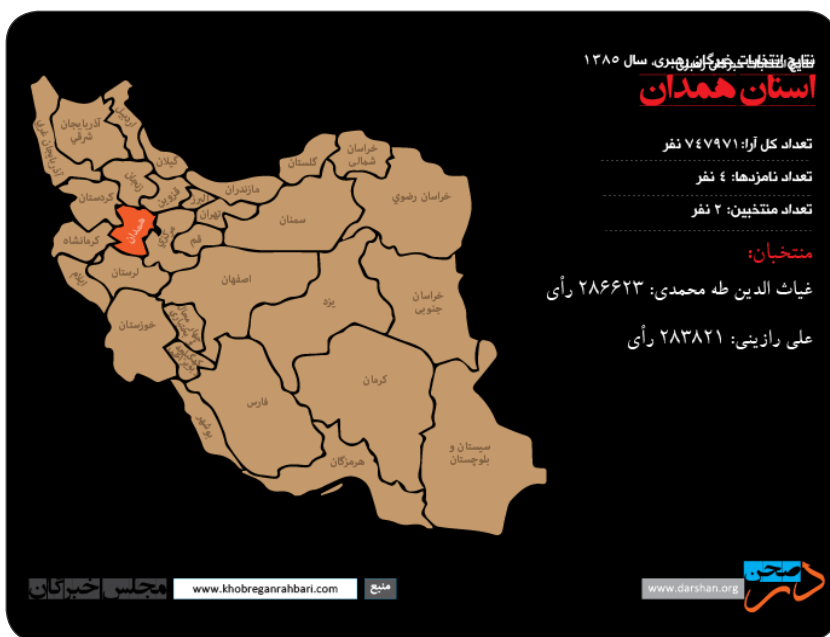

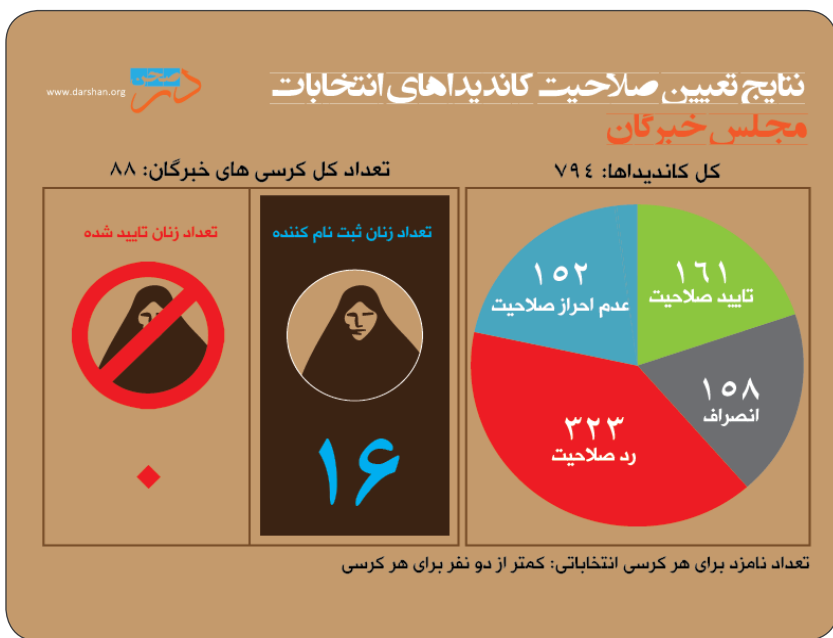
۳۵

نتایج تعیین صلاحیت کاندیداهای

خبرگان پنجم

رکورد ثبت نام‌ها در انتخابات پنجمین دوره مجلس خبرگان و اعلام کاندیداتوری ۷۹۴ نفر، با رکوردشکنی شورای نگهبان در رد صلاحیت نامزدان نیز همراه شد به طوری که فقهای این شورا که خود نیز برای شرکت در انتخابات اعلام کاندیداتوری کرده‌اند صلاحیت تنها ۲۰ درصد را تایید و مابقی را رد کردند. اینفوگرافی زیر نتایج تعیین صلاحیت‌ها را نشان می‌دهد. نکته دیگر این که از مجموع ۱۶ خانمی که برای شرکت در این انتخابات ثبت نام کردند صلاحیت هیچ نامزدی تایید نشد تا زنان مجتهد هم‌چنان با تابلوی ورود ممنوع مواجه باشند. مجلس خبرگان کماکان در انحصار آیت الله‌های مرد باقی می‌ماند.

مروری بر آمار مجلس خبرگان رهبری (دوره پنجم)

انتخابات پنجمین دوره مجلس خبرگان رهبری در تاریخ ۷ اسفند ۱۳۹۴ هم‌زمان با انتخابات دهمین دوره مجلس شورای اسلامی در سراسر کشور برگزار شد. در این دوره از انتخابات رقابت به طور نسبتاً واقعی تنها در استان تهران برگزار شد جایی که لیست اصلاح‌طلبان و اعتدال‌گرایان به سرلیستی اکبر هاشمی رفسنجانی در برابر لیست اصول‌گرایان به سرلیستی احمد جنتی صفا‌آرایی کردند که در نهایت ۱۵ نفر از ۱۶ کاندیدای لیست اکبر هاشمی رفسنجانی وارد مجلس خبرگان شدند و از لیست اصول‌گرایان تنها احمد جنتی به عنوان نفر آخر وارد مجلس خبرگان شد.

در دیگر استان‌های کشور رقابت چندانی وجود نداشت چراکه تعداد کاندیداها یا با تعداد کرسی‌ها برابر بود و یا کمتر از دو برابر بود (بجز استان اصفهان) تا نتایج انتخابات در این دوره، تا حدود زیادی از قبل مشخص باشد.

آمار انتخابات پنجمین دوره مجلس خبرگان رهبری به این شرح است:

تاریخ برگزاری: ۷ اسفند ۱۳۹۴

واجدین شرایط رای دادن: ۵۴ میلیون ۹۱۵ هزار ۲۴ نفر

تعداد رای‌دهندگان: ۳۳ میلیون ۴۸۰ هزار و ۵۴۸ نفر

درصد مشارکت: ۹۷/۶۰٪

تعداد کاندیداهای تایید صلاحیت‌شده: ۱۶۶ نفر

تعداد کاندیداهای تایید صلاحیت‌شده زن: ۰ نفر

تعداد رد صلاحیت‌شدگان: ۲۰۷ نفر

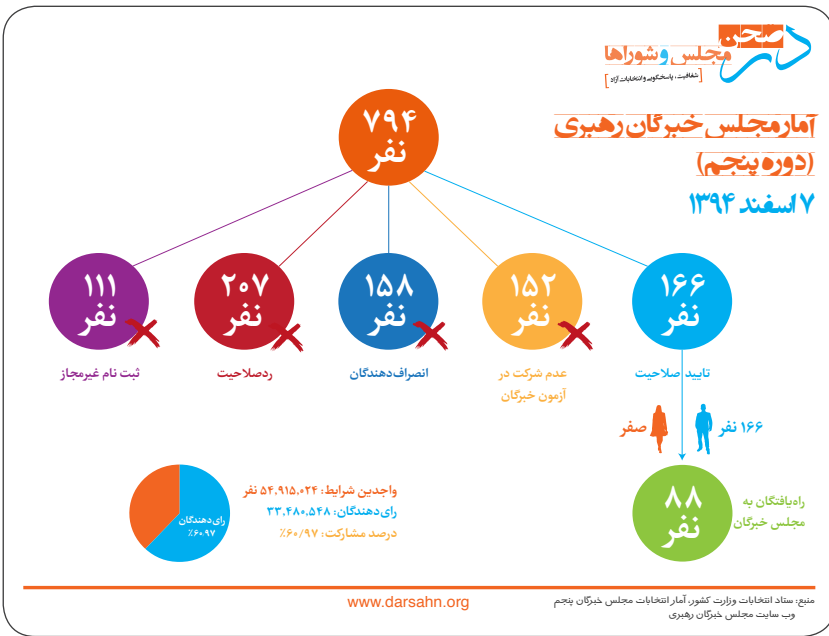
تعداد انصراف‌دهندگان: ۱۵۸

تعداد کاندیداهایی که شورای نگهبان ثبت نام آنها را غیرمجاز خواند: ۱۱۱

تعداد کاندیداهایی که حاضر به شرکت در آزمون خبرگان نشدند: ۱۵۲

میانگین کاندیداها به نسبت کرسی‌های مجلس خبرگان: کمتر از دو برابر در هر کرسی

انتخابات در استان‌های آذربایجان غربی، اردبیل، بوشهر، خراسان شمالی، سمنان و هرمزگان بدون رقابت برگزار شد چراکه تعداد کاندیداها و تعداد کرسی‌های استان در مجلس خبرگان برابر بود.

جوان ترین عضو خبرگان:

سید روح الله صدرالساداتی نماینده استان هرمزگان متولد ۱۳۶۲، ۳۴ ساله

پیرترین عضو مجلس خبرگان:

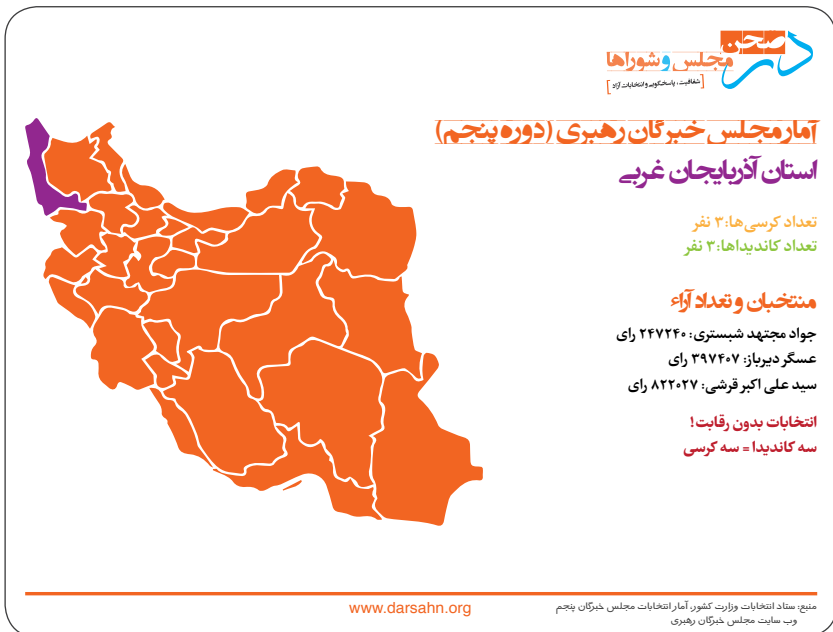
سید ابوالفضل میرمحمدی، نماینده استان تهران متولد ۱۳۰۲، ۹۴ ساله

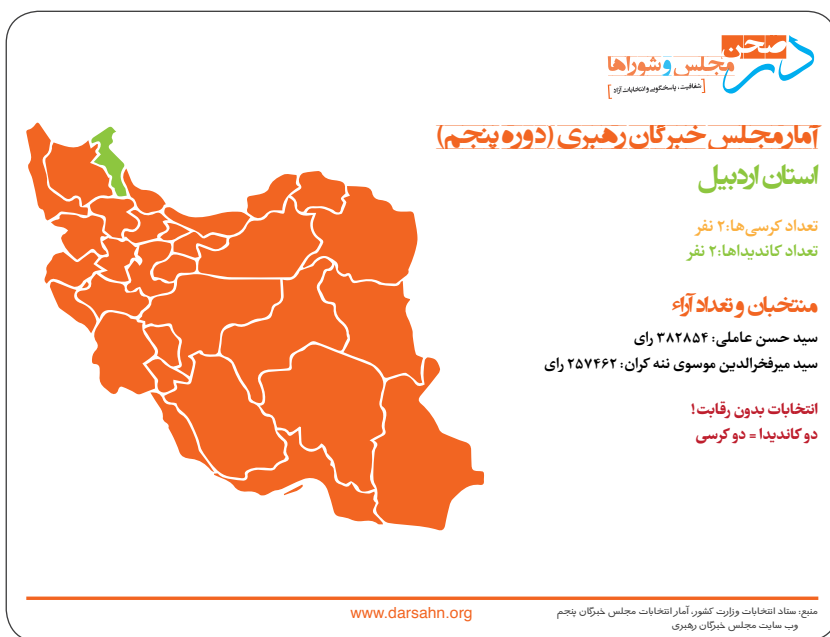
میانگین سنی اعضای مجلس خبرگان پنجم:

متولدین سال های ۱۳۰۲ تا ۱۳۲۵ جمعا ۳۷ نفر

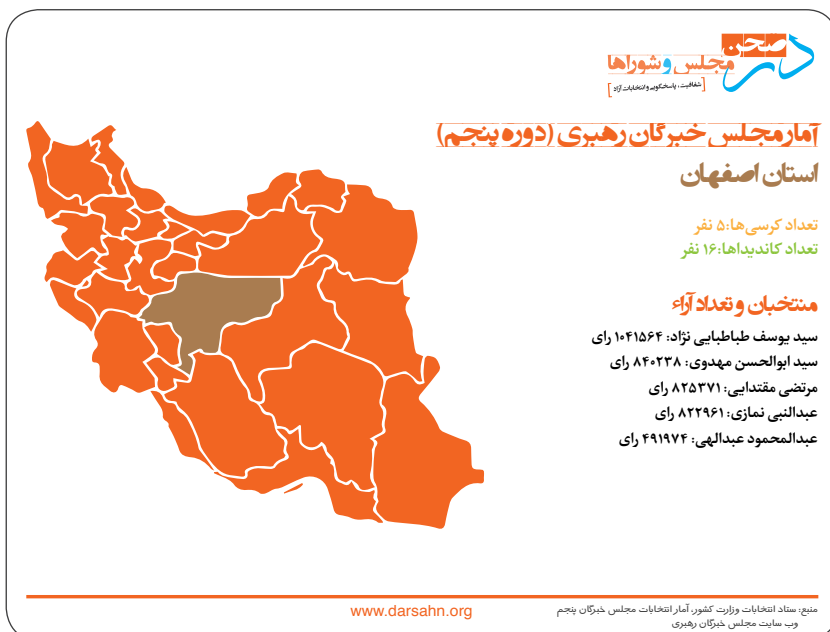
متولدین سال های ۱۳۲۵ تا ۱۳۴۵ جمعا ۴۷ نفر

متولدین سال های ۱۳۴۵ تا ۱۳۶۲ جمعا ۴ نفر

۴۱

آمار مجلس خبرگان رهبری (دوره پنجم)

استان البرز

تعداد کرسی‌ها: ۲ نفر

تعداد کاندیداها: ۶ نفر

منتخبان و تعداد آراء

سید محمد مهدی میرباقری: ۳۴۸۴۳۱ رای

محسن کازرون: ۲۸۲۸۵۶ رای

www.darsahn.org

منبع: ستاد انتخابات وزارت کشور آمار انتخابات مجلس خبرگان پنجم
وب سایت مجلس خبرگان رهبری

۴۲

آمار مجلس خبرگان رهبری (دوره پنجم)

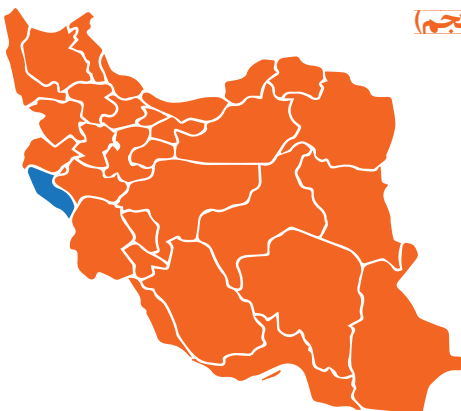
استان ایلام

تعداد کرسی‌ها: ۱ نفر

تعداد کاندیداها: ۲ نفر

منتخبان و تعداد آراء

سید محسن سعیدی گلیایگانی: ۱۳۶۹۱۹ رای

www.darsahn.org

منبع: ستاد انتخابات وزارت کشور آمار انتخابات مجلس خبرگان پنجم
وب سایت مجلس خبرگان رهبری

آمار مجلس خبرگان رهبری (دوره پنجم)

استان بوشهر

تعداد کرسی‌ها: ۱ نفر

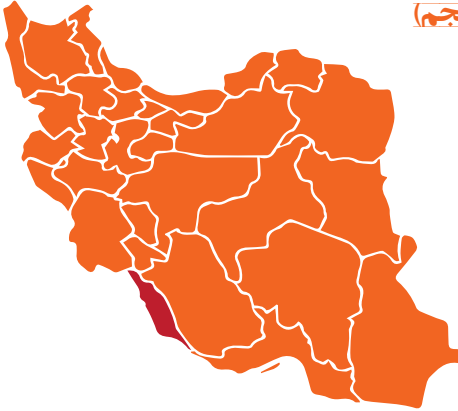
تعداد کاندیداها: ۱ نفر

منتخبان و تعداد آراء

سید هاشم حسینی بوشهری: ۲۷۴۱۲۷ رای

انتخابات بدون رقابت!

یک کاندیدا = یک کرسی

www.darsahn.org

منبع: ستاد انتخابات وزارت کشور آمار انتخابات مجلس خبرگان پنجم
وب سایت مجلس خبرگان رهبری

۴۳

آمار مجلس خبرگان رهبری (دوره پنجم)

استان تهران

تعداد کرسی‌ها: ۱۶ نفر

تعداد کاندیداها: ۳۲ نفر

منتخبان و تعداد آراء

اکبرهاشمی رفسنجانی: ۲۳۰۱۴۹۲ رای

حسن روحانی: ۲۲۳۸۴۸۳ رای

محمد امامی کاشانی: ۲۲۸۶۴۸۳ رای

محسن قمی: ۲۲۲۹۷۵۹ رای

محمد علی موحدی کرمانی: ۲۱۳۴۹۶۳ رای

قزبانعلی دری نجف آبادی: ۲۰۵۶۴۲۷ رای

سید ابوالفضل میرمحمدی: ۱۹۶۲۹۴۴ رای

محمد محمدی ری شهری: ۱۹۵۲۵۶۳ رای

سید ابراهیم امینی: ۱۹۰۴۵۲۴ رای

سید محمود علوی: ۱۷۰۶۸۵۵ رای

نصراله شاه آبادی: ۱۴۴۵۱۴۲ رای

محمد علی تسخیری: ۱۴۴۲۲۲۴ رای

محسن اسماعیلی: ۱۴۲۲۹۳۵ رای

محمد حسن فاضل گلیایگانی: ۱۳۵۴۷۵۶ رای

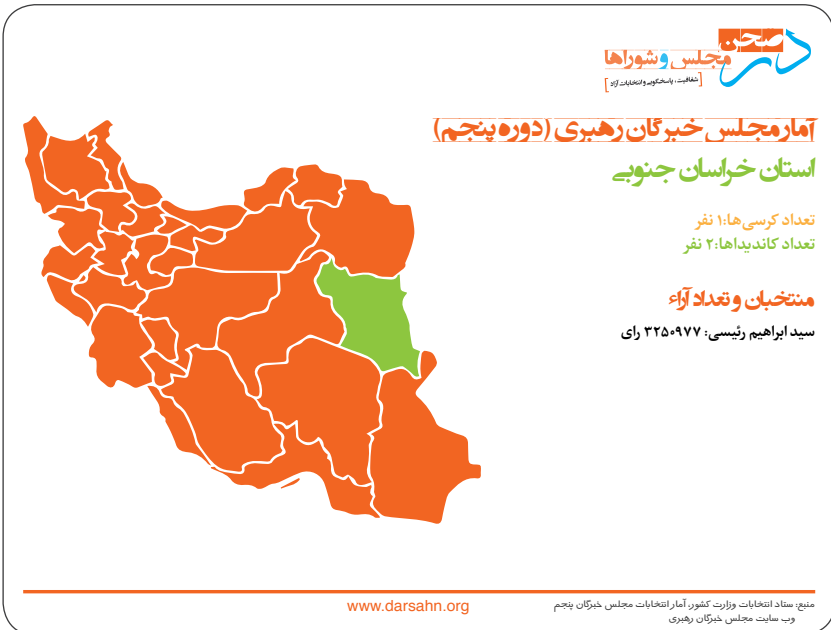
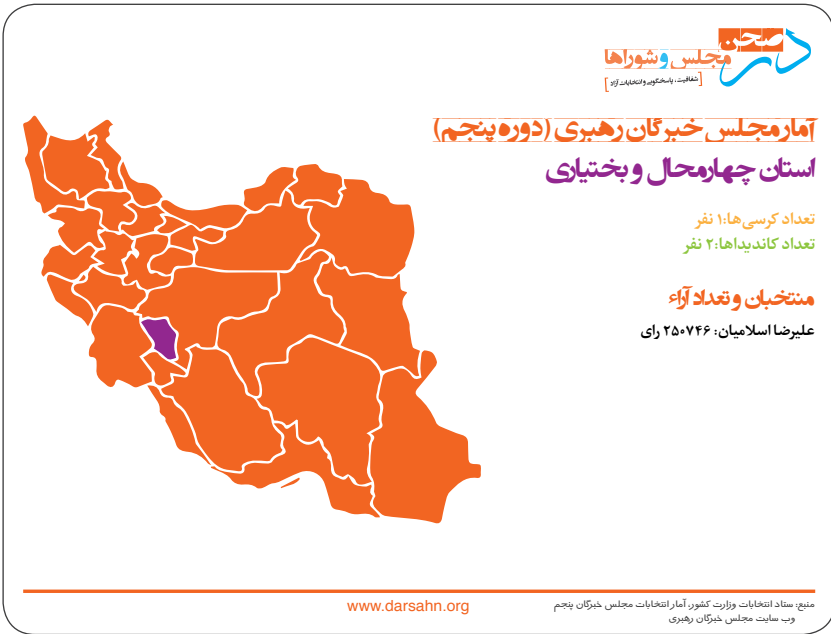
سید هاشم بطحانی: ۱۳۲۴۳۴۴ رای

احمد جنتی: ۱۳۲۱۱۳۰ رای

www.darsahn.org

منبع: ستاد انتخابات وزارت کشور آمار انتخابات مجلس خبرگان پنجم
وب سایت مجلس خبرگان رهبری

آمار مجلس خبرگان رهبری (دوره پنجم) استان خراسان رضوی

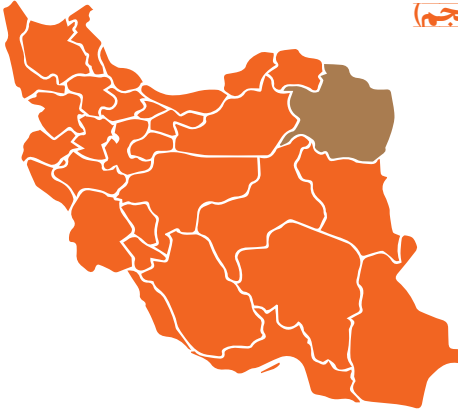
تعداد کرسی‌ها: ۶ نفر
تعداد کاندیدها: ۱۲ نفر

منتخبان و تعداد آراء

سید محمود هاشمی شاهرودی: ۱۴۹۹۱۰۹ رای
حسن عالمی: ۱۲۸۵۹۹۰ رای
سید احمد علم الهدی: ۱۲۳۵۵۶۵ رای
سید احمد حسینی خراسانی: ۱۱۸۰۲۴۹ رای
سید مجتبی حسینی: ۸۹۷۸۲۰ رای
محمد هادی عبدخدایی: ۸۷۳۱۴۷ رای

www.darsahn.org

منبع: ستاد انتخابات وزارت کشور آمار انتخابات مجلس خبرگان پنجم
وب سایت مجلس خبرگان رهبری

۴۵

آمار مجلس خبرگان رهبری (دوره پنجم) استان خراسان شمالی

تعداد کرسی‌ها: ۱ نفر
تعداد کاندیدها: ۱ نفر

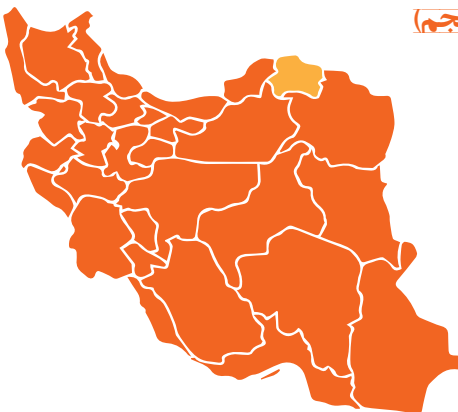
منتخبان و تعداد آراء

حبیب الله میهمان نواز: ۱۳۶۱۷۶ رای

انتخابات بدون رقابت!
یک کاندیدا = یک کرسی

www.darsahn.org

منبع: ستاد انتخابات وزارت کشور آمار انتخابات مجلس خبرگان پنجم
وب سایت مجلس خبرگان رهبری

آمار مجلس خبرگان رهبری (دوره پنجم)

استان خوزستان

تعداد کرسی‌ها: ۶ نفر

تعداد کاندیداها: ۷ نفر

منتخبان و تعداد آراء

سید محمد علی موسوی جزایری: ۷۸۴۰۰۴ رای

عباس کعبی نسب: ۷۱۳۵۲۱ رای

محسن حیدری آل کثیر: ۶۶۸۴۱۷ رای

سید علی شفیعی: ۶۰۹۲۹۴ رای

عبدالکریم فرحانی: ۵۵۱۵۰۲ رای

محمد حسین احمدی شاهرودی: ۴۴۸۸۲۵ رای

www.darsahn.org

منبع: ستاد انتخابات وزارت کشور آمار انتخابات مجلس خبرگان پنجم
وب سایت مجلس خبرگان رهبری

۴۶

آمار مجلس خبرگان رهبری (دوره پنجم)

استان زنجان

تعداد کرسی‌ها: ۱ نفر

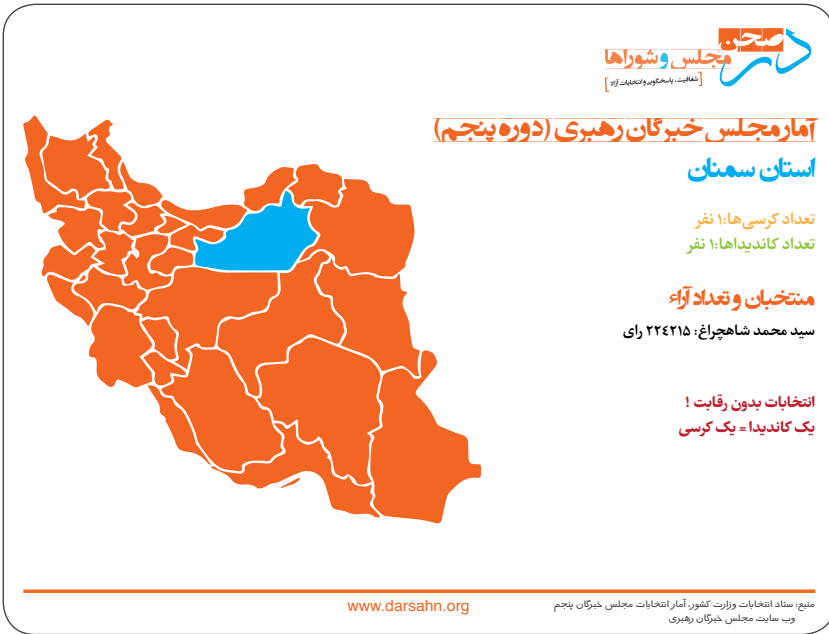
تعداد کاندیداها: ۳ نفر

منتخبان و تعداد آراء

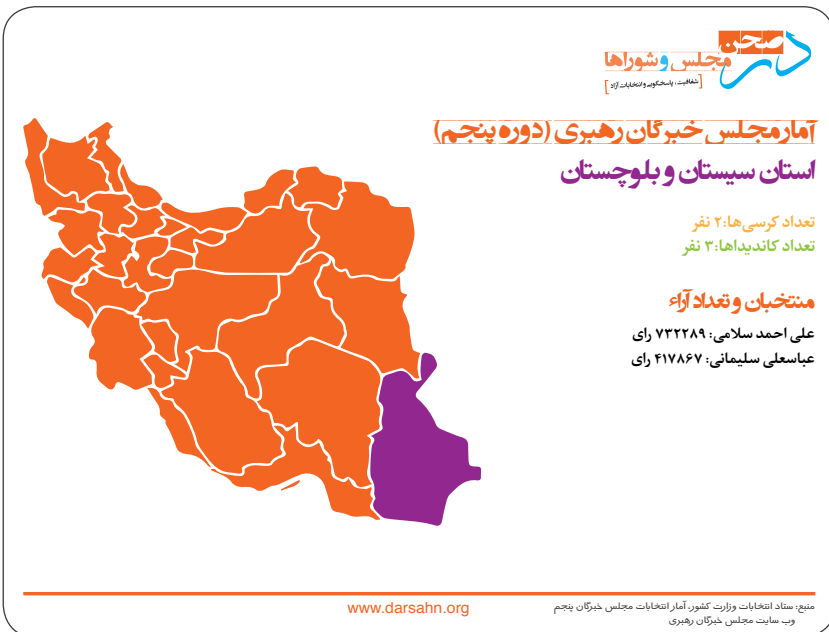
محمد حاجی ابوالقاسم دولابی: ۳۹۱۸۵۵ رای

www.darsahn.org

منبع: ستاد انتخابات وزارت کشور آمار انتخابات مجلس خبرگان پنجم
وب سایت مجلس خبرگان رهبری

۴۷

آمار مجلس خبرگان رهبری (دوره پنجم)

استان فارس

تعداد کرسی‌ها: ۵ نفر

تعداد کاندیداها: ۸ نفر

منتخبان و تعداد آراء

سید علی اصغر دستغیب: ۱۵۳۷۰۸۱ رای

احمد بهشتی: ۱۰۲۳۰۶۴ رای

اسداله ایمانی: ۹۵۵۲۰۶ رای

سید محمد فقیه: ۵۶۰۶۱۴ رای

علی اکبر کلانتری: ۵۵۵۹۳۹ رای

www.darsahn.org

منبع: ستاد انتخابات وزارت کشور آمار انتخابات مجلس خبرگان پنجم
وب سایت مجلس خبرگان رهبری

آمار مجلس خبرگان رهبری (دوره پنجم)

استان قزوین

تعداد کرسی‌ها: ۲ نفر

تعداد کاندیداها: ۳ نفر

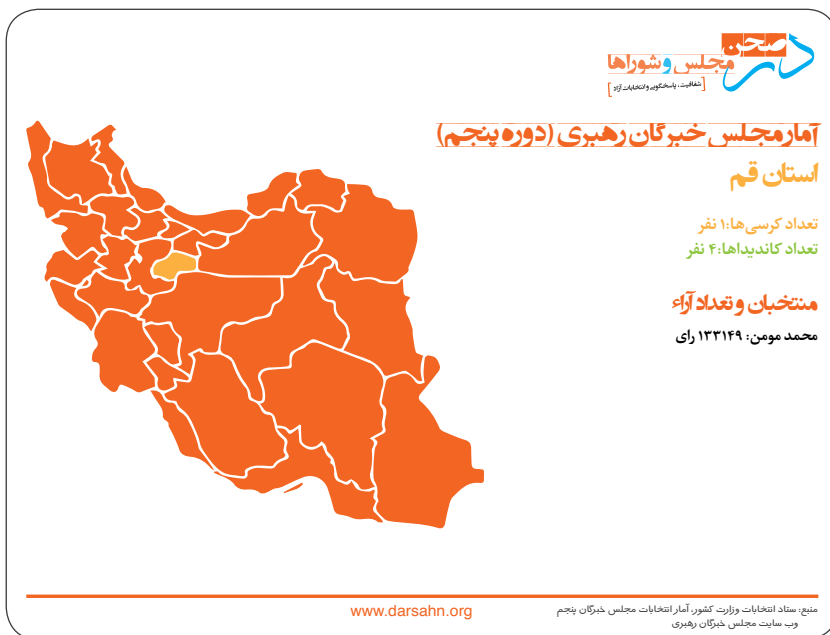
منتخبان و تعداد آراء

علی اسلامی: ۲۹۱۰۴۶ رای

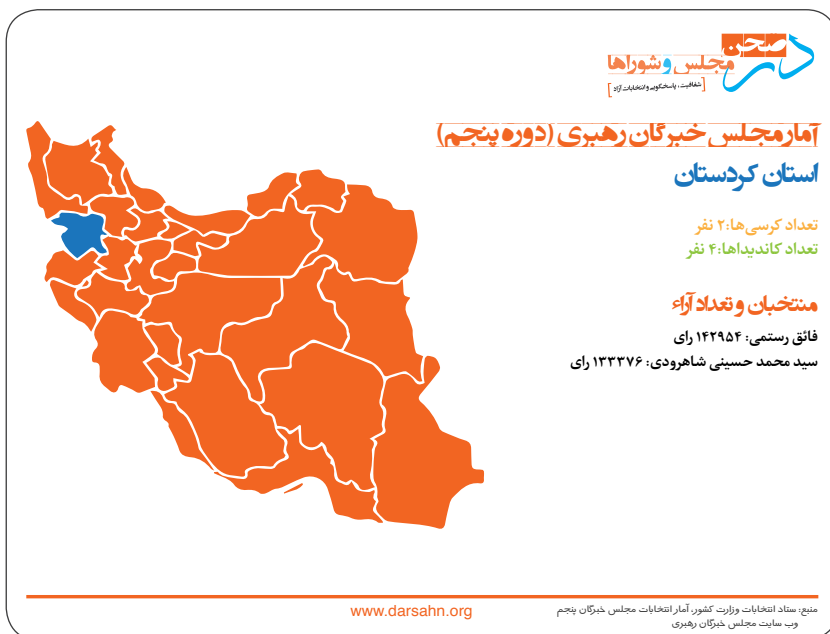
مجید تلخایی: ۲۰۹۷۳۹ رای

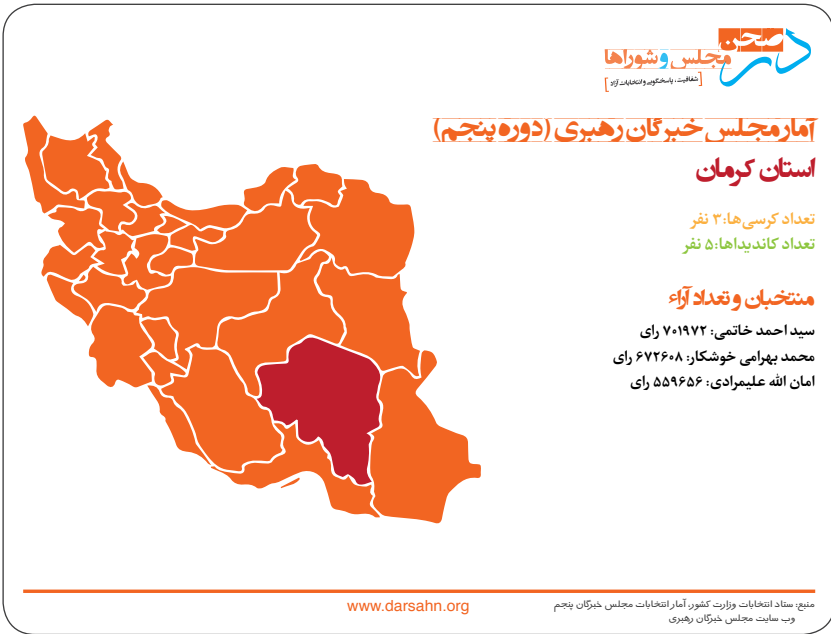
www.darsahn.org

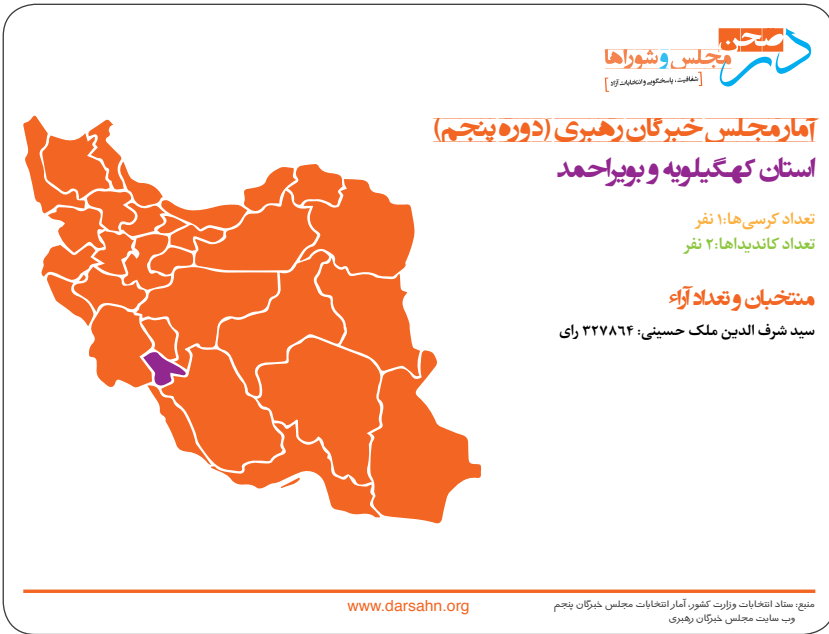
منبع: ستاد انتخابات وزارت کشور آمار انتخابات مجلس خبرگان پنجم
وب سایت مجلس خبرگان رهبری

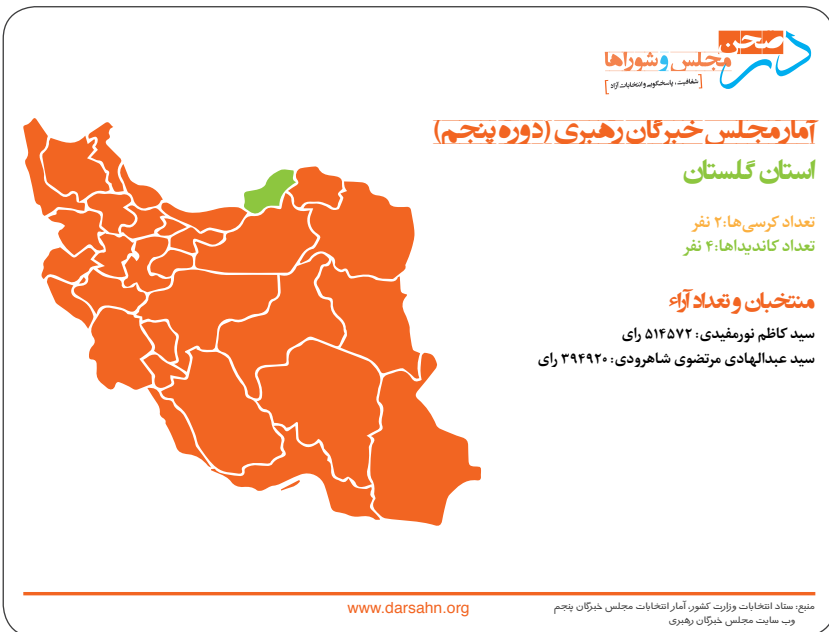
۴۹

۵۱

آمار مجلس خبرگان رهبری (دوره پنجم)

استان گیلان

تعداد کرسی‌ها: ۴ نفر

تعداد کاندیداها: ۶ نفر

منتخبان و تعداد آراء

سید علی حسینی اشکوری: ۳۵۴۹۱۸ رای

زین العابدین قربانی: ۳۳۱۲۸۳ رای

رضا رضائی: ۳۳۰۶۰۶ رای

احمد پروانی ریک: ۳۰۵۰۷۳ رای

www.darsahn.org

منبع: ستاد انتخابات وزارت کشور آمار انتخابات مجلس خبرگان پنجم
وب سایت مجلس خبرگان رهبری

۵۲

آمار مجلس خبرگان رهبری (دوره پنجم)

استان لرستان

تعداد کرسی‌ها: ۲ نفر

تعداد کاندیداها: ۳ نفر

منتخبان و تعداد آراء

احمد مبلقی: ۴۰۰۷۳۲ رای

هاشم نیازی: ۳۸۲۵۲۳ رای

www.darsahn.org

منبع: ستاد انتخابات وزارت کشور آمار انتخابات مجلس خبرگان پنجم
وب سایت مجلس خبرگان رهبری

آمار مجلس خبرگان رهبری (دوره پنجم)

استان مازندران

تعداد کرسی‌ها: ۴ نفر

تعداد کاندیدها: ۸ نفر

منتخبان و تعداد آراء

صادق لاریجانی آملی: ۶۸۲۸۱۷ رای

نواله طبرسی: ۶۱۲۶۷۳ رای

علی معلمی: ۵۵۶۷۵۰ رای

سید رحیم توکل: ۴۸۸۸۱۷ رای

www.darsahn.org

منبع: ستاد انتخابات وزارت کشور. آمار انتخابات مجلس خبرگان پنجم
وب سایت مجلس خبرگان رهبری

۵۳

آمار مجلس خبرگان رهبری (دوره پنجم)

استان مرکزی

تعداد کرسی‌ها: ۲ نفر

تعداد کاندیدها: ۵ نفر

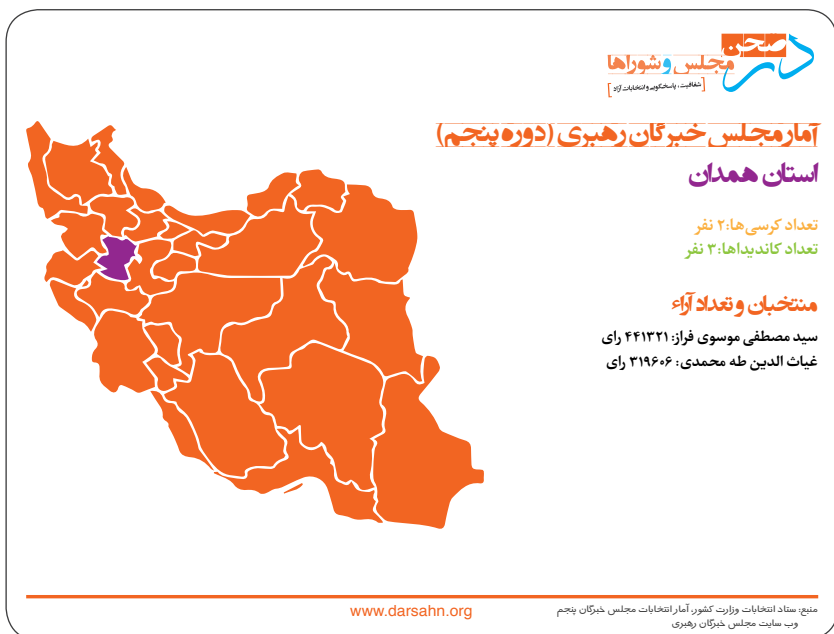
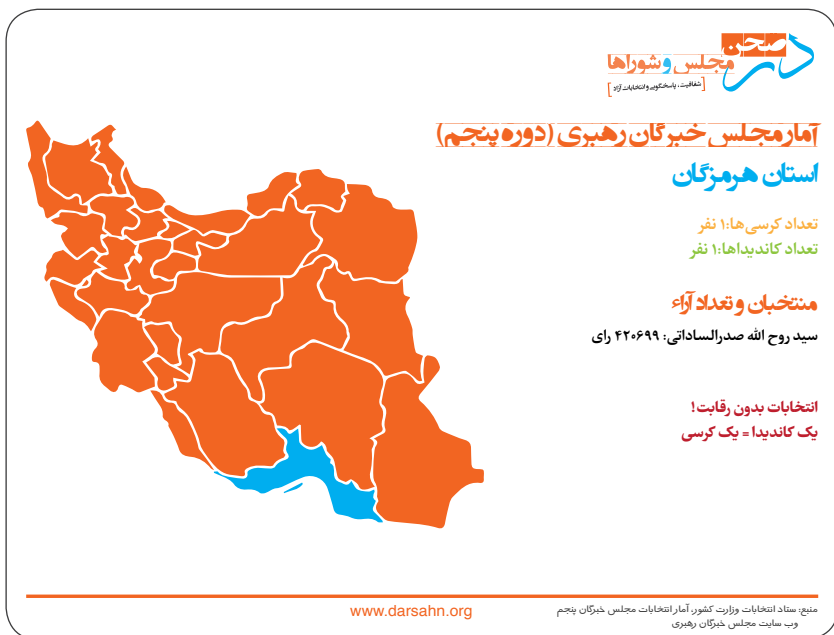
منتخبان و تعداد آراء

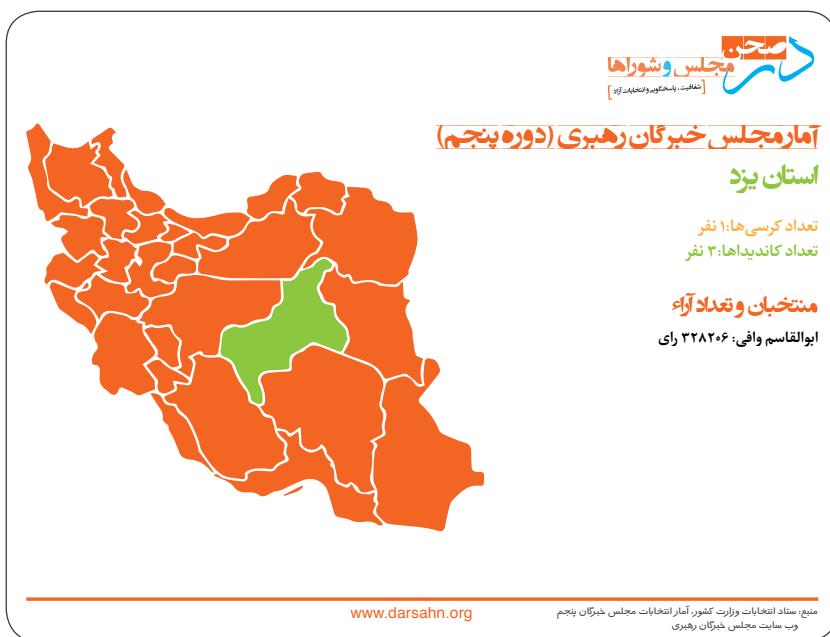
محسن محمدی اراکی: ۲۴۲۱۴۶ رای

احمد محسنی گرگانی: ۲۰۷۶۵۵ رای

www.darsahn.org

منبع: ستاد انتخابات وزارت کشور. آمار انتخابات مجلس خبرگان پنجم
وب سایت مجلس خبرگان رهبری

استان	تعداد کرسی ها	تعداد کاندیدها	اسامی منتخبان	تاریخ تولد	میزان آرا
۱ آذربایجان شرقی	۵	۶	علی ملکوتی	۱۳۲۷	۶۸۸۷۰۰
			محمد تقی پورمحمدی	۱۳۳۵	۵۷۰۴۴۵
			هاشم هاشم زاده هریسی	۱۳۱۷	۴۷۶۸۸۸
			محسن مجتهد شبستری	۱۳۱۶	۷۴۳۸۱۱
			محمد فیضی	۱۳۰۷	۴۱۵۰۴۱
۲ آذربایجان غربی	۳	۳	جواد مجتهد شبستری	۱۳۴۵	۲۴۷۲۴۰
			عسگر دیرباز	۱۳۳۸	۳۹۷۴۰۷
			سید علی اکبر قرشی	۱۳۰۷	۸۲۲۰۲۷
۳ اردبیل	۲	۲	سید حسن عاملی	۱۳۴۱	۳۸۲۸۵۴
			سید میرفرخالدین موسوی ننه کران	۱۳۰۹	۲۵۷۴۶۲
۴ اصفهان	۵	۱۶	عبدالتبی نمازی	۱۳۲۴	۸۲۲۹۶۱
			مرتضی مقتدایی	۱۳۱۴	۸۲۵۳۷۱
			عبدالمحمود عبدالمهی	۱۳۲۶	۴۹۱۹۷۴
			سید ابوالحسن مهدوی	۱۳۴۱	۸۴۰۲۳۸
			سید یوسف طباطبائی نژاد	۱۳۲۳	۱۰۴۱۵۶۴
۵ البرز	۲	۶	سید محمد مهدی میرباقری	۱۳۴۰	۳۴۸۴۳۱
			محسن کازرون	۱۳۳۹	۲۸۲۸۵۶
۶ ایلام	۱	۲	سید محسن سعیدی گلپایگانی	۱۳۴۱	۱۳۶۹۱۹
۷ بوشهر	۱	۱	سید هاشم حسینی بوشهری	۱۳۳۵	۳۷۴۱۳۷

استان	تعداد کرسی ها	تعداد کاندیدها	اسامی منتخبان	تاریخ تولد	میزان آرا
تهران	۱۶	۳۶	اکبرهاشمی رفسنجانی	۱۳۱۳	۲۳۰۱۴۹۲
			حسن روحانی	۱۳۲۷	۲۲۳۸۴۸۳
			سید ابراهیم امینی	۱۳۰۴	۱۹۰۴۵۲۴
			محسن قمی	۱۳۳۹	۲۲۲۹۷۵۹
			محمد امامی کاشانی	۱۳۱۰	۲۲۸۶۴۸۳
			قربانعلی دری نجف آبادی	۱۳۲۴	۲۰۵۶۴۲۷
			محمد علی موحدی کرمانی	۱۳۱۰	۲۱۳۴۹۶۳
			سید هاشم بطحائی	۱۳۲۰	۱۳۲۴۳۴۴
			محمد حسن فاضل گلبایگانی	۱۳۲۷	۱۳۵۴۷۵۶
			سید محمود علوی	۱۳۳۳	۱۷۰۶۸۵۵
			محسن اسماعیلی	۱۳۴۴	۱۴۲۲۹۳۵
			محمد علی تسخیری	۱۳۲۳	۱۴۴۲۲۲۴
			نصراله شاه آبادی	۱۳۰۹	۱۴۴۵۱۴۲
			سید ابوالفضل میرمحمدی	۱۳۰۲	۱۹۶۲۹۴۴
چهارمحال بختیاری	۱	۲	علیرضا اسلامیان	۱۳۳۷	۲۵۰۷۴۶
			محمد محمدی ری شهری	۱۳۲۵	۱۹۵۲۵۶۳
خراسان جنوبی	۱	۲	احمد جنتی	۱۳۰۵	۱۳۲۱۱۳۰
			سید ابراهیم رئیسی	۱۳۳۹	۳۲۵۰۷۷

استان	تعداد کرسی ها	تعداد کاندیدها	اسامی منتخبان	تاریخ تولد	میزان آرا
۱۱ خراسان رضوی	۶	۱۲	محمد هادی عبدخدایی	۱۳۱۷	۸۷۳۱۴۷
			سید مجتبی حسینی	۱۳۳۶	۸۹۷۸۲۰
			سید احمد علم الهدی	۱۳۲۳	۱۲۳۵۵۶۵
			سید احمد حسینی خراسانی	۱۳۳۸	۱۱۸۰۲۴۹
			حسن عالمی	۱۳۲۶	۱۲۸۵۹۹۰
			سید محمود هاشمی شاهرودی	۱۳۲۷	۱۴۹۹۱۰۹
۱۲ خراسان شمالی	۱	۱	حبیب الله میهمان نواز	۱۳۰۵	۱۳۶۱۷۶
۱۳ خوزستان	۶	۷	عبدالکریم فرحانی	۱۳۴۳	۵۵۱۵۰۲
			سید محمد علی موسوی جزایری	۱۳۲۲	۷۸۴۰۰۴
			سید علی شفیعی	۱۳۱۹	۶۰۹۲۹۴
			محسن حیدری آل کثیر	۱۳۳۶	۶۶۸۴۱۷
			محمد حسین احمدی شاهرودی	۱۳۳۷	۴۴۸۸۲۵
			عباس کعبی نسب	۱۳۴۱	۷۱۳۵۲۱
۱۴ زنجان	۱	۳	محمد حاجی ابوالقاسم دولابی	۱۳۵۴	۳۹۱۸۵۵
۱۵ سمنان	۱	۱	سید محمد شاهچراغ	۱۳۱۳	۲۲۴۲۱۵
۱۶ سیستان و بلوچستان	۲	۳	علی احمد سلامی	۱۳۲۴	۷۳۲۲۸۹
			عباسعلی سلیمانی	۱۳۲۶	۴۱۷۸۶۷

استان	تعداد کرسی ها	تعداد کاندیدها	اسامی منتخبان	تاریخ تولد	میزان آرا
۱۷ فارس	۵	۸	علی اکبر کلانتری	۱۳۴۱	۵۵۵۹۳۹
			سید علی اصغر دستغیب	۱۳۲۴	۱۵۳۷۰۸۱
			احمد بهشتی	۱۳۱۴	۱۰۲۳۰۶۴
			اسداله ایمانی	۱۳۲۶	۹۵۵۲۰۶
			سید محمد فقیه	۱۳۲۱	۵۶۰۶۱۴
۱۸ قزوین	۲	۳	علی اسلامی	۱۳۲۶	۲۹۱۰۴۶
			مجید تلخابی	۱۳۶۰	۲۰۹۷۳۹
۱۹ قم	۱	۴	محمد مومن	۱۳۱۶	۱۳۳۱۴۹
۲۰ کردستان	۲	۴	فائق رستمی	۱۳۲۷	۱۴۲۹۵۴
			سید محمد حسینی شاهرودی	۱۳۳۷	۱۳۳۳۷۶
۲۱ کرمان	۳	۵	سید احمد خاتمی	۱۳۳۹	۷۰۱۹۷۲
			محمد بهرامی خوشکار	۱۳۴۱	۶۷۲۶۰۸
			امان الله علیمرادی	۱۳۴۱	۵۵۹۶۵۶
۲۲ کرمانشاه	۲	۴	امان نریمانی	۱۳۳۴	۳۸۴۷۸۸
			محمود محمدی عراقی	۱۳۳۱	۲۷۰۹۰۴
۲۳ کهگیلویه و بویراحمد	۱	۲	سید شرف الدین ملک حسینی	۱۳۴۱	۳۲۷۸۶۴
۲۴ گلستان	۲	۴	سید کاظم نورمفیدی	۱۳۱۹	۵۱۴۵۷۲
			سید عبدالهادی مرتضوی شاهرودی	۱۳۲۶	۳۹۴۹۲۰

استان	تعداد کرسی ها	تعداد کاندیدها	اسامی منتخبان	تاریخ تولد	میزان آرا
گیلان ۲۵	۴	۶	سید علی حسینی اشکوری	۱۳۳۷	۳۵۴۹۱۸
			زین العابدین قربانی	۱۳۱۲	۳۳۱۲۸۳
			رضا رمضانی	۱۳۴۲	۳۳۰۶۰۶
			احمد پروائی ریک	۱۳۶۱	۳۰۵۰۷۳
لرستان ۲۶	۲	۳	احمد مبلغی	۱۳۳۸	۴۰۰۷۳۲
			هاشم نیازی	۱۳۳۵	۳۸۲۵۲۳
مازندران ۲۷	۴	۸	صادق لاریجانی آملی	۱۳۳۶	۶۸۲۸۱۷
			نواله طبرسی	۱۳۱۹	۶۱۲۶۷۳
			علی معلمی	۱۳۲۲	۵۵۶۷۵۰
			سید رحیم توکل	۱۳۳۱	۴۸۸۸۱۷
مرکزی ۲۸	۲	۵	محسن محمدی اراکی	۱۳۳۴	۲۴۲۱۴۶
			احمد محسنی گرکانی	۱۳۰۵	۲۰۷۶۵۵
هرمزگان ۲۹	۱	۱	سید روح الله صدرالساداتی	۱۳۶۲	۴۲۰۶۹۹
همدان ۳۰	۲	۳	سید مصطفی موسوی فراز	۱۳۲۵	۴۴۱۳۲۱
			غیاث الدین طه محمدی	۱۳۲۶	۳۱۹۶۵۶
یزد ۳۱	۱	۳	ابوالقاسم وافی	۱۳۱۴	۳۲۸۲۰۶

فصل دوم

مجلس شورای

اسلامی

روند تصویب قانون در نظام جمهوری اسلامی ایران

قانون‌گذاری در جمهوری اسلامی ایران، طبق اصول ۵۸ و ۷۱ قانون اساسی در انحصار مجلس شورای اسلامی (قوه مقننه) است. قوه مقننه به‌عنوان تنها مرجع صاحب صلاحیت در قانون‌گذاری، از دو نهاد مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان تشکیل شده است. طبق اصل ۸۵ قانون اساسی مجلس نمی‌تواند حق قانون‌گذاری را به نهادی دیگر واگذار کند. پروسه قانون‌گذاری در ایران با ارائه لایحه توسط دولت یا شورای عالی استان‌ها به مجلس شورای اسلامی یا با ارائه طرح به امضای ۱۵ نماینده، به مجلس شورای اسلامی آغاز می‌شود.

گام اول: تقدیم "لایحه" یا "طرح" به هیات رئیسه مجلس

دولت با تقدیم لایحه (با امضای رئیس جمهور و وزیر مربوطه) به مجلس تقاضای تصویب قانون می‌کند. پس از اعلام وصول لایحه دولت، توسط رئیس مجلس، پروسه قانون‌گذاری شروع می‌شود. لوایح قبل از تقدیم به مجلس باید به تصویب هیات وزیران برسد. (اصل ۷۴ قانون اساسی)

شورای عالی استان‌ها می‌تواند تقاضای قانون را با ارائه لایحه به دولت دنبال کند یا مستقیم لایحه تنظیمی را تقدیم مجلس کند. (اصل ۱۰۲ قانون اساسی - ماده ۱۴۰ قانون آیین‌نامه داخلی مجلس) شورای عالی استان‌ها، مرکب از نمایندگان شوراهای استان‌هاست که به منظور ارائه برنامه‌های عمرانی و نظارت بر حسن اجرای آن تشکیل می‌شود. (اصل ۱۰۱ قانون اساسی) شورای عالی استان‌ها تنها نهادی است که می‌تواند مستقل از دولت به مجلس لایحه تقدیم کند. بقیه نهادها مثل قوه قضاییه باید لایحه تنظیمی را جهت تقدیم به مجلس به هیات دولت تقدیم کنند.

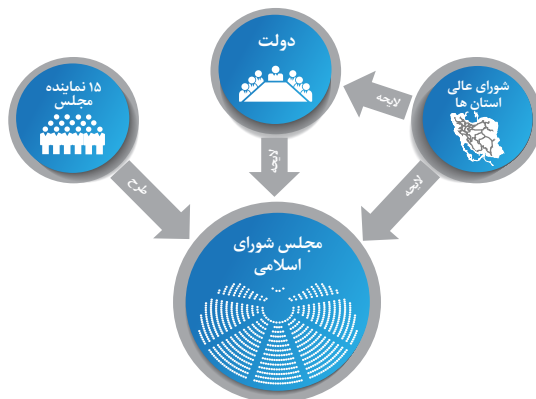
نمایندگان مجلس با امضای حداقل ۱۵ نفر از نمایندگان، می‌توانند با ارائه طرح به هیات رئیسه مجلس تقاضای تصویب قانون کنند. (ماده ۱۳۱ قانون آیین‌نامه داخلی مجلس)

۱/۶

دسرسا
مجلس و شوراها
[تفاهوت، باشکوه و انتخابات آزاد]

روند تصویب قانون در نظام جمهوری اسلامی ایران

گام اول: تقدیم "لایحه" یا " طرح " به هیات رئیسه مجلس

www.darsahn.org

گام دوم: اعلام وصول و ارجاع به کمیسیون های تخصصی مجلس

هیأت رئیسه مجلس مکلف است لایحه یا طرح دریافتی را اعلام وصول و پس از قرائت عنوان، آن را برای بررسی و اعلام نظر در اختیار کمیسیون های تخصصی مرتبط قرار دهد. براساس ماده ۱۴۴ قانون آیین نامه داخلی مجلس، رئیس جلسه مکلف است وصول کلیه طرح ها و لوایح عادی که به مجلس تقدیم می شود را با رعایت اصل هفتاد و پنجم (۷۵) قانون اساسی در همان جلسه و یا حداکثر دو جلسه بعد مجلس، اعلام و هم زمان به کمیسیون های مربوطه ارجاع نماید و به دستور وی فوراً تکثیر و در اختیار نمایندگان قرار گیرد.

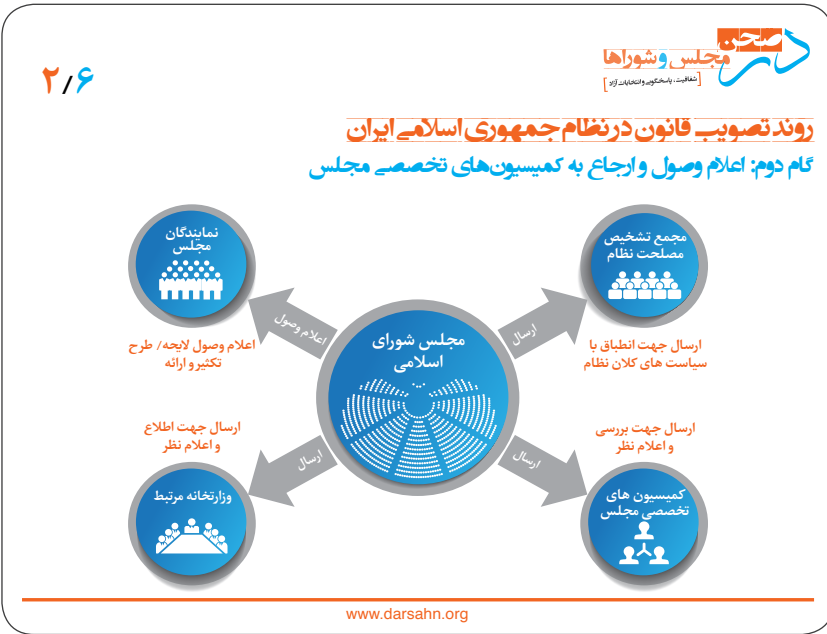
از روز ۲۳ بهمن ماه سال ۱۳۸۷، طبق دستور مقام رهبری، رئیس مجلس مکلف شده است پس از اعلام وصول طرح یا لایحه ای، نسخه ای از آن را برای انطباق با سیاست های کلان نظام، مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام به این مجمع ارسال کند و چنانچه این مجمع کل طرح یا لایحه یا ماده ای از آن را مغایر این سیاست ها دانست نسبت به اصلاح آن اقدام کند. هم چنین از این تاریخ شورای نگهبان نیز مکلف شده است که در بررسی مصوبات مجلس و انطباق آن با شرع و قانون اساسی، مصوبات مجلس را با سیاست های کلان مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام نیز انطباق دهد. در دستور کتبی مقام رهبری خطاب به رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام آمده است: "رئیس مجلس شورای اسلامی موظف است پس از اعلام وصول طرح ها و لوایح در مجلس، نسخه ای از آن را برای اطلاع مجمع ارسال نماید. هم زمان با بررسی طرح ها و لوایح به خصوص قانون برنامه، قانون بودجه و تغییرات بعدی آنها در مجلس شورای اسلامی، کمیسیون نظارت مجمع نیز محتوای آنها را از نظر انطباق و عدم مغایرت با سیاست های کلی مصوب و بررسی می نماید، کمیسیون نظارت مواردی را که مغایر یا غیرمنطبق (حسب مورد) با سیاست های کلی می بیند به شورای مجمع گزارش می نماید. در صورتی که مجمع هم مغایرت و عدم انطباق را پذیرفت، نمایندگان مجمع موارد مغایرت و عدم انطباق (حسب مورد) را در کمیسیون های ذیربط مجلس مطرح می کنند و نهایتاً اگر در مصوبه نهایی مجلس مغایرت و عدم انطباق باقی ماند، شورای نگهبان مطابق اختیارات و وظایف خویش براساس نظر مجمع تشخیص مصلحت اعمال نظر می نماید".

- یک نسخه از طرح اعلام وصول شده برای اطلاع و اعلام نظر در اختیار دولت (وزارت خانه مرتبط) قرار میگیرد. نماینده دولت می تواند در جلسات کمیسیون شرکت و نظر دولت را اعلام کند.

- لایحه و طرح تقدیمی باید دارای عنوان و موضوع مشخص باشد. در مقدمه، دولت یا نمایندگان طراح باید دلیل خود را برای ضرورت تصویب قانون پیشنهادی، به اختصار بیان کنند.

- پس از اعلام وصول، لایحه و طرح قابل استرداد است. پس از اعلام وصول طرح قانونی، چنانچه جمعی از امضاء کنندگان تقاضای کتبی استرداد آن را بنمایند، به طوری که امضاء کنندگان باقی مانده، کمتر از پانزده نفر گردند، در صورتی که تقاضای استرداد قبل از تصویب کلیات باشد طرح مسترد و گزارش آن به مجلس داده خواهد شد و در صورتی که کلیات به تصویب رسیده باشد پس از توضیح یک نفر از تقاضا کنندگان و صحبت یک نفر مخالف، هریک به مدت ده دقیقه با تصویب مجلس، طرح قابل استرداد می باشد. (ماده ۱۳۳ قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی). استرداد لوایح قانونی با تصویب هیأت وزیران نیز به ترتیب ذیل امکان پذیر خواهد بود:

- در صورتی که استرداد پیش از تصویب کلیات لایحه در مجلس باشد رئیس جمهور کتباً با ذکر دلیل آن را مسترد می نماید و گزارش آن در جلسه علنی اعلام می شود.

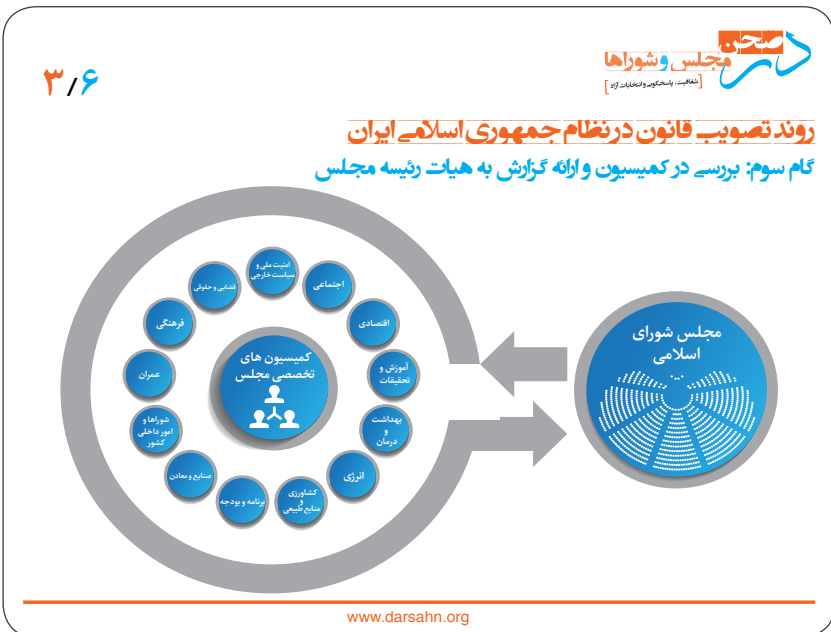

• در صورتی که استرداد پس از تصویب کلیات لایحه و در هر مرحله تا پیش از تصویب نهائی باشد، وزیر مربوط یا یکی از معاونان رئیس جمهور به تناسب موضوع ضمن ارائه درخواست رئیس جمهور می تواند با ذکر دلیل در جلسه علنی مجلس و صحبت یک نفر مخالف هر یک به مدت ده دقیقه و تصویب مجلس آن را مسترد نماید.

گام سوم: بررسی در کمیسیون و ارائه گزارش به هیات رئیسه مجلس

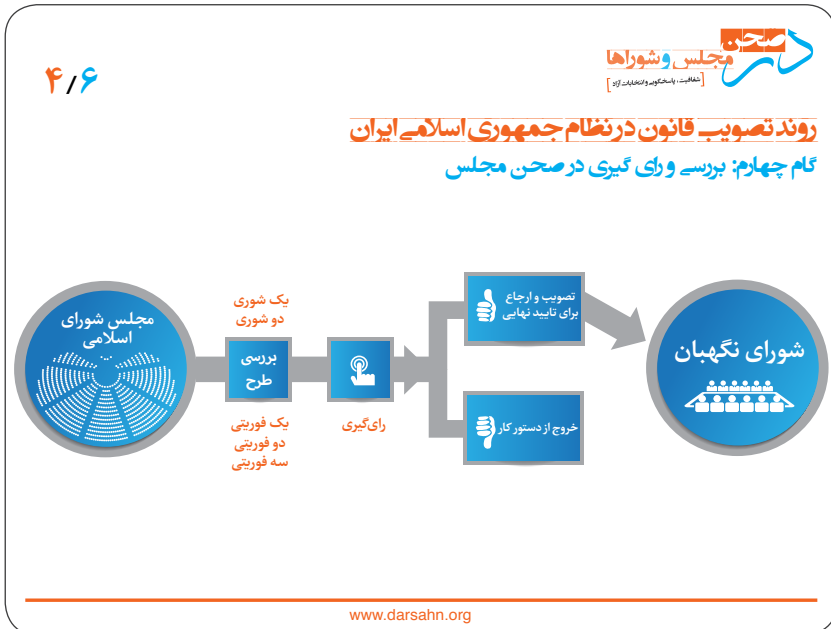
لوايح و طرح‌های ارجاعی به کمیسیون‌های تخصصی، پس از بررسی، در کمیسیون اصلی به رای گذاشته می‌شود. نتیجه رای‌گیری و جمع‌بندی نظرات کارشناسی اعضای کمیسیون، طی گزارشی مکتوب، توسط هیات رئیسه کمیسیون به هیات رئیسه مجلس تقدیم می‌شود. هیات رئیسه مکلف است با در نظر گرفتن فوریت لوايح و طرح‌های در دست اقدام، رسیدگی به آن را در دستور کار مجلس قرار دهد.

• طرح‌ها و لوايح اگر جنبه‌های متعدد داشته باشد علاوه بر ارجاع به کمیسیون اصلی، به کمیسیون‌های فرعی هم ارجاع می‌شود. کمیسیون اصلی مکلف است گزارش کمیسیون‌های فرعی را نیز جمع‌آوری و در رسیدگی لحاظ نماید. چنان‌چه نظر کمیسیون‌های فرعی در کلیات با نظر کمیسیون اصلی متفاوت باشد، قبل از رای‌گیری سخن‌گو یا یکی از اعضای آن کمیسیون‌ها می‌توانند نظر کمیسیون خود را توضیح دهد. (ماده ۱۴۵ آیین‌نامه داخلی مجلس)

گام چهارم: بررسی و رای گیری در صحن مجلس

بررسی و تصویب کلیه طرح‌ها و لوایح عادی یک شوری خواهد بود به جز مواردی که در این آیین‌نامه نحوه رسیدگی مشخص شده و یا به تشخیص هیأت رئیسه، بررسی آن‌ها به صورت دوشوری ضرورت داشته باشد. (۱۴۳ قانون آیین‌نامه داخلی مجلس). رسیدگی یک شوری یعنی اینکه کلیات و مفاد طرح یا لایحه در یک جلسه رسیدگی می‌شود، روال تصویب به این شرح است: ابتدا کلیات طرح یا لایحه به بحث و رای گذاشته می‌شود و چنانچه کلیات تصویب شد مجلس بلافاصله وارد مفاد آن می‌شود. اما در رسیدگی دوشوری، ابتدا کلیات بررسی و تصویب می‌شود و پس از تصویب کلیات، طرح یا لایحه مذکور به کمیسیون‌های تخصصی برای رسیدگی ارجاع می‌شود که این مهم به لوایح یا طرح‌های فوریت‌دار اختصاص دارد. چراکه طرح‌ها یا لوایح می‌تواند با قید سه، دو یا یک فوریت، بسته به میزان ضرورت و فوریت، به مجلس تقدیم شوند.

گام پنجم: اعلام نظر شورای نگهبان

پس از تصویب طرح یا لایحه در مجلس، هیات رئیسه مصوبه را به شورای نگهبان ارجاع می‌دهد. شورای نگهبان مکلف است ظرف ده روز نظر خود را به مجلس اعلام کند. (ماده ۱۹۹ قانون آیین‌نامه داخلی مجلس) اگر نظر شورای نگهبان بر تایید مصوبه مجلس بود، مصوبه شکل قانون گرفته و رئیس مجلس آن را امضاء و برای اجرا، به دولت ابلاغ می‌کند. اما اگر نظر شورای نگهبان بر اصلاح مصوبه بود، نظر شورا به کمیسیون تخصصی ارجاع داده می‌شود، کمیسیون تخصصی پس از بررسی نظر شورای نگهبان، اعلام نظر می‌کند. گزارش کمیسیون و نظر شورا در صحن مجلس بررسی و به رای گذاشته می‌شود. اگر مجلس نظر شورای نگهبان را تمکین کرد، مصوبه اصلاح شده، مجدد به شورای نگهبان ارجاع تا به تایید نهایی برسد اما اگر مجلس بر نظر خود باقی ماند، مصوبه مجلس برای تایید به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارجاع می‌شود. (ماده ۲۰۲ قانون آیین‌نامه داخلی مجلس)

چنانچه شورای نگهبان ظرف ده روز اعلام نظر نکرد، مصوبه تایید شده قلمداد و توسط رئیس مجلس امضاء و به دولت ابلاغ می‌شود. در هنگام رسیدگی به نظر شورای نگهبان در کمیسیون تخصصی یا صحن علنی مجلس، یکی از اعضای شورای نگهبان می‌تواند در جلسه حاضر و نظر شورا را شفاهی برای نمایندگان تشریح کند.

زمان بندی تصویب یک لایحه یا طرح

فارغ از مدت زمانی که برای طراحی و تدوین یک لایحه یا یک طرح در دولت و سازمان‌های پژوهشی و کارشناسی، صرف می‌شود، یک لایحه یا یک طرح از زمان اعلام وصول در صحن مجلس، تا رای‌گیری و تصویب نهایی هریک بسته به فوریت آن، مدت زمانی متفاوتی را در پروسه تصویب سپری می‌کند. طبق ماده ۱۶۰ آیین‌نامه داخلی مجلس، اصل بر عادی بودن رسیدگی طرح‌ها و لوایح است. بنابراین فوریت آنها باید مبنای ضرورت و یا حالت استثنائی و مستند به دلایل ذیل باشد:

۱- **یک فوریت:** نیاز فوری جامعه و اولویت طرح و یا لایحه مورد نظر نسبت به سایر موارد مطروحه

۲- **دو فوریت:** ضرورت جلوگیری از وقوع خسارت احتمالی و فوت فرصت

۳- **سه فوریت:** حالت کاملاً اضطراری و حیاتی و برای مقابله سریع با خسارت حتمی

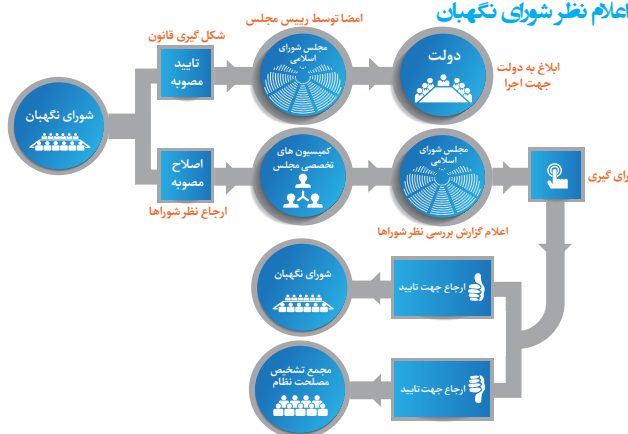
عادی یا فوریتی بودن طرح‌ها و لوایح تعیین‌کننده پروسه زمانی تصویب آنهاست. قانون مدت زمان رسیدگی به هریک را این‌گونه تبیین کرده است.

۵/۶

دارسان مجلس و شوراها
[شفافیت، پاسخگویی و تعهدپذیری]

روند تصویب قانون در نظام جمهوری اسلامی ایران

گام پنجم: اعلام نظر شورای نگهبان

www.darsahn.org

طرح یا لایحه سه فوریتی

سریع‌ترین پروسه تصویب قانون به طرح‌ها و لوایح سه فوریتی اختصاص دارد. همان‌طور که در قانون آمده، طرح یا لایحه سه فوریتی تنها در شرایط اضطراری و برای مقابله سریع با خسارت حتمی قابل طرح در مجلس است. به ندرت طرح یا لایحه‌ای با قید سه فوریت به مجلس تقدیم می‌شود ولی اگر طرح یا لایحه‌هایی با قید سه فوریت تقدیم مجلس شود، هیات رئیسه مکلف است در همان جلسه، پس از استماع استدلال دو موافق و دو مخالف ضرورت تصویب فوریت آن، سه فوریت را به رای گذاشته و چنانچه مجلس رای به سه فوریت داد در همان جلسه رسیدگی به آن طرح یا لایحه آغاز و در انتها رای‌گیری می‌شود. (ماده ۶۶ آیین‌نامه داخلی مجلس). در رسیدگی به طرح‌ها یا لوایح سه فوریتی، اعضای شورای نگهبان باید در صحن مجلس حاضر و همان‌جا در خصوص آن طرح و لایحه اظهار نظر کنند.

طرح یا لایحه دو فوریتی

پروسه زمانی رسیدگی به طرح‌ها و لوایح دو فوریتی نیز بسیار کوتاه است، به طوری‌که ظرف ۷۲ ساعت از تصویب دو فوریت یک طرح یا لایحه، مجلس باید نسبت به تصویب یا رد آن اقدام کند. ماده ۱۶۵ آیین‌نامه داخلی مجلس در این خصوص می‌گوید:

”نحوه رسیدگی به طرح‌ها و لوایح دو فوریتی به شرح زیر می‌باشد:

- ۱- حداکثر چهار ساعت پس از تصویب فوریت، طرح یا لایحه چاپ و توزیع و به کمیسیون ذی‌ربط ارجاع می‌شود.
- ۲- حداکثر بیست ساعت پس از تصویب فوریت، پیشنهاد نمایندگان به کمیسیون مربوط تسلیم می‌شود.
- ۳- حداکثر هفتاد و دو ساعت پس از تصویب فوریت گزارش کمیسیون، در دستور کار مجلس قرار می‌گیرد. تبصره- چنانچه کمیسیون در مهلت فوق گزارش خود را ارائه ننماید طرح یا لایحه در دستور کار مجلس قرار می‌گیرد.
- ۴- حداقل یک ساعت قبل از شروع مذاکرات، پیشنهادهای نمایندگان چاپ و توزیع می‌شود.“

طرح یا لایحه یک فوریتی

برخلاف طرح‌ها و لوایح سه و دو فوریتی که قانون مدت زمان مشخصی برای پروسه تصویب در نظر گرفته، برای طرح‌ها و لوایح یک فوریتی زمان مشخصی تعیین نشده تنها قید ”خارج از نوبت“ برای رسیدگی به آنها در نظر گرفته شده است. ماده ۱۶۳ قانون آیین‌نامه داخلی مجلس می‌گوید: ”طرح‌ها و لوایح یک فوریتی، پس از تصویب فوریت، به کمیسیون‌های اصلی و فرعی ارجاع می‌شود تا خارج از نوبت مورد بررسی و تصویب قرار گیرد. گزارش کمیسیون درباره این طرح‌ها و لوایح حداقل چهل و هشت ساعت قبل از موقع طرح در مجلس چاپ و بین نمایندگان توزیع می‌شود.“ و ماده ۱۶۴ همین قانون تاکید دارد که پس از وصول گزارش کمیسیون، طرح‌ها و لوایح یک فوریتی باید خارج از نوبت در دستور کار مجلس قرار گیرد و در یک شور نسبت به آن رسیدگی و رای‌گیری شود.

طرح یا لایحه عادی

قانون هیچ زمان بندی مشخصی برای رسیدگی به طرح‌ها و لوایح عادی در نظر نگرفته است، لذا رسیدگی به طرح‌ها و لوایح عادی گاهی به عمر یک دوره مجلس قد نمی‌دهد و در ادوار بعدی رسیدگی می‌شود چراکه معمولاً تعداد طرح‌ها و لوایح تقدیمی به مجلس بسیار زیاد است و هر طرح یا لایحه‌ای که در مجلس اعلام وصول می‌شود به کمیسیون‌های تخصصی ارجاع می‌شود و در نوبت رسیدگی قرار می‌گیرد ولی معمولاً هیچ کمیسیونی قادر به اتمام تمام طرح‌ها و لوایح دریافتی در یک دوره ۴ ساله نیست و بسیاری از آنها برای ادوار بعد در کمیسیون باقی می‌مانند. به همین دلیل بیشتر لوایح و طرح‌ها در هنگام تقدیم به مجلس با قید فوریت تقدیم می‌شود تا خارج از نوبت رسیدگی شود ولی در بسیاری از موارد نمایندگان فوریت آن طرح یا لایحه را تصویب نمی‌کنند.

نقش و تاثیر مقام رهبری در پروسه قانون‌گذاری

قانون اساسی و قوانین داخلی بصورت مستقیم هیچ نقشی برای مقام رهبری در پروسه قانون‌گذاری قائل نشده است. لذا مستند به قانون اساسی و قوانین داخلی می‌توان گفت مجلس شورای اسلامی دارای استقلال در حوزه تقنین قوانین است ولی به‌صورت نانوشته و غیرمستقیم مقام رهبری نقشی کلیدی در پروسه قانون‌گذاری دارد. اعضای شورای نگهبان به‌عنوان مقامی که می‌توانند مهرتایید یا رد بر مصوبات مجلس بزنند، مستقیم و غیرمستقیم، منصوب مقام رهبری هستند و نظرات و دیدگاه‌های فقهی و حکومتی ایشان را در تصمیمات خود ملاک عمل می‌دانند. شورای نگهبان مکلف است مصوبات مجلس را با شرع و قانون اساسی انطباق دهد و هرگونه مغایرتی مستندی است بر رد مصوبه مجلس. از نظر فقه‌های شورای نگهبان، نظر فقهی ولی فقیه ارجح و ملاک عمل است، بنابراین می‌توان گفت هیچ قانونی در ایران به تصویب نمی‌رسد که خلاف نظر مقام رهبری باشد.

تصویب قانون در خصوص نهادهای تحت امر رهبری از موارد دیگری است که مجلس بدون اجازه مقام رهبری نمی‌تواند در خصوص آنها قانون‌گذاری کند. برای مثال اگر مجلس بخواهد قانونی وضع کند که تغییری در ساختار سازمان صداوسیما ایجاد کند باید با اجازه و هماهنگی بیت رهبری اقدام کند، در غیر اینصورت با سد شورای نگهبان روبرو می‌شود چراکه براساس رویه جاری در شورای نگهبان، هرگونه مصوبه‌ای در خصوص دستگاه‌های تحت امر رهبری، بدون اجازه ایشان، خلاف شرع تشخیص داده می‌شود.

علاوه بر شورای نگهبان که نظرات رهبری را در تصویب قوانین، لحاظ می‌کند در پاره‌ای موارد نیز مقام رهبری مستقیماً با صدور حکم حکومتی ورود و جلوی تصویب قانونی را سلب می‌کند یا مجلس را به تصویب قانونی فرامی‌خواند. صدور حکم حکومتی برای متوقف کردن نمایندگان مجلس ششم در اصلاح قانون مطبوعات، که به بروز جنجالی در مجلس منجر شد از مشهورترین موارد صدور حکم حکومتی توسط مقام رهبری بود.

الزام مجلس به انطباق مصوبات خود با سیاستهای کلان، مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام، (در گام دوم پروسه قانون‌گذاری توضیح داده شد) که از سال ۱۳۸۷ توسط مقام رهبری ابلاغ شد، راه دیگری است که مقوم اعمال نظر مقام رهبری در پروسه قانون‌گذاری است. چراکه سیاستهای کلان مورد تصویب مجمع تشخیص مصلحت نظام، در واقع سیاست‌های ابلاغی توسط مقام رهبری است که توسط مجمع تدوین و به تایید نهایی ایشان رسیده است. بنابراین مجلس نمی‌تواند قانونی وضع کند که در مغایرت با این سیاست‌ها باشد. ضمن اینکه اعضای مجمع، تمامی از منصوبان مقام رهبری هستند و در واقع به نمایندگی از ایشان وظیفه نظارت بر طرح‌ها و لوایح مطروح در مجلس، از بعد انطباق با سیاستهای کلان را برعهده دارند.

توسل به دیدگاه‌های رهبری در موافقت و مخالفت با طرح‌ها و لوایح مطروح در مجلس، توسط نمایندگان موافق و مخالف، از جمله موارد دیگری است که نظر رهبری به‌صورت غیرمستقیم بر رای نمایندگان و پروسه قانون‌گذاری در ایران تاثیر می‌گذارد.

جمع بندی

قانون گذاری در نظام جمهوری اسلامی، در انحصار مجلس شورای اسلامی است ولی مصوبات مجلس شورای اسلامی بدون تایید شورای نگهبان اعتبار قانونی ندارد، مگر اینکه مجمع تشخیص مصلحت نظام رای به تایید مصوبه هایی داده باشد که پیش تر شورای نگهبان آن را در مغایرت با شرع یا قانون اساسی تشخیص داده است. دولت، شورای عالی استان ها و نمایندگان مجلس (با امضای حداقل ۱۵ نماینده) تنها مراجعی هستند که می توانند مستقیماً خواستار تصویب قانونی جدید شوند یا اصلاحیه هایی بر قانونی را خواستار شوند.

قوه قضاییه، نقشی در پروسه قانون گذاری ندارد و تنها مسول نظارت بر حسن اجرای قوانین است و مکلف است با متخلفان برخورد کند. این قوه تنها در تهیه و تدوین لوایح قضایی نقش دارد و باید لایحه تدوین شده را جهت ارائه به مجلس، در اختیار هیات وزیران قرار دهد. هیچ لایحه ای بدون تصویب در هیات وزیران امکان ارائه به مجلس ندارد. یعنی ابتدا وزرا و اعضای هیات وزیران باید به لایحه ای رای دهند سپس آن لایحه امکان طرح در مجلس را پیدا می کند.

با وجود آنکه قانون اساسی، قانون گذاری را در انحصار مجلس شورای اسلامی درآورده است ولی این مجلس مکلف است در تصویب قوانین، به سیاستهای کلان و مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام توجه داشته باشد تا مصوبات اش در تضاد یا مغایرت با این سیاست ها نباشد. در واقع سیاست گذاری در مسایل کلان در حوزه مجمع تشخیص مصلحت نظام تعریف شده است و مجلس نمی تواند در این حوزه ورود کند.

آمار حوزه‌های انتخابیه مجلس شورای اسلامی

مجلس شورای اسلامی ایران هم اکنون نهمین دوره خود را سپری می‌کند. در این مجلس ۲۹۰ نماینده از ۳۱ استان حضور دارند که در این میان استان تهران با ۳۰ نماینده بیشترین تعداد نمایندگان در کشور را دارد. انتخابات مجلس نهم در تاریخ ۱۲ اسفند ۱۳۹۰ در ۳۱ استان شامل ۲۰۲ حوزه انتخابیه محلی و ۵ حوزه انتخابیه اقلیتی برگزار شده است. ۹ نفر از نمایندگان مجلس ایران زن هستند، به عبارت دیگر حدود ۳.۱٪ درصد از تعداد کل نمایندگان مجلس ایران، زن هستند!

